

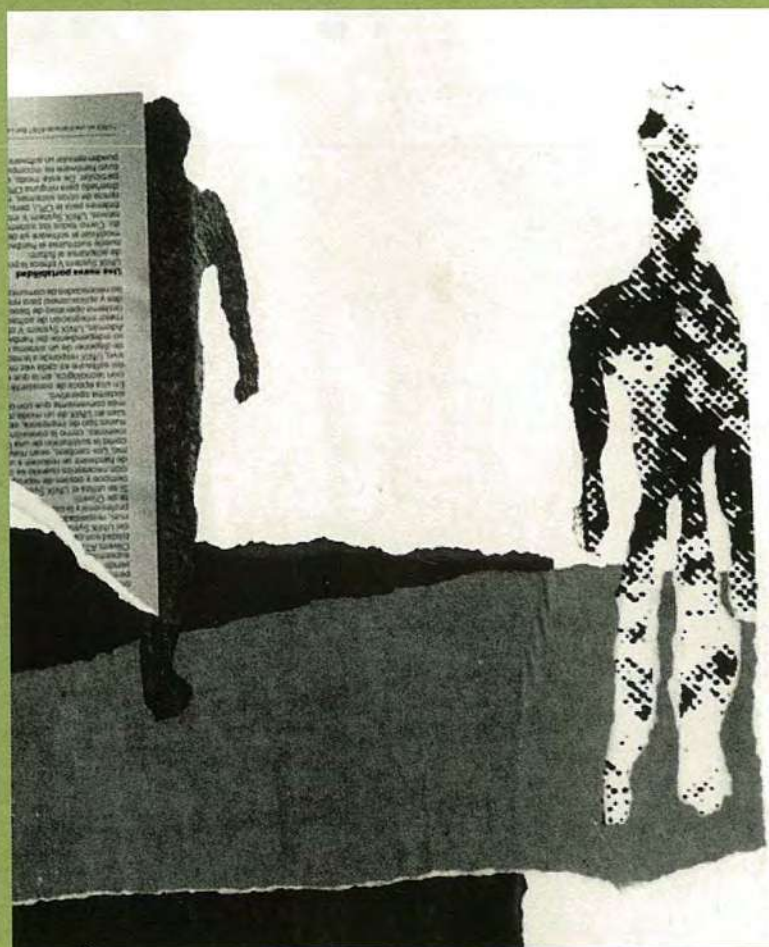
HABITANTS DE PETRER. ESTUDI DEMOGRÀFIC D'UNA CIUTAT

Carlos
Esteban

Tomàs
Pérez

Nº 7

Carlos Esteban de la Rubia
Tomàs Pérez Medina

*a Daniel i Alba,
Oriol i Pau,
habitants de Petrer.*

HABITANTS DE PETRER. ESTUDI DEMOGRÀFIC D'UNA CIUTAT.

CEL

Centre d'Estudis Locals del Vinalopó

Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Petrer

ESTEBAN DE LA RUBIA, Carlos.

Habitants de Petrer. Estudi demogràfic d'una ciutat/ Carlos Esteban de la Rubia, Tomàs Pérez Medina.- Petrer: Regidoria de Cultura, Centre d'Estudis Locals del Vinalopó, 2002.

48 p.: il., map.; 25 cm.- (Quaderns Didàctics; 7/ Coordinador Tomàs Pérez Medina)

ISBN: 84-95254-11-5

1. Petrer-Població

I. Pérez Medina, Tomàs

II. Petrer. Ajuntament. Regidoria de Cultura, ed.

III. Centre d'Estudis Locals del Vinalopó, ed.

IV. Títol.

V. Sèrie.

314(460.315 Petrer)

Col·lecció *Quaderns Didàctics*
Coordinació: *Tomàs Pérez Medina*

1. Manuel Hidalgo López, *El inicio de la sociedad contemporánea en Petrer*.
2. Pedro Payá López, *Petrer bajo la dictadura franquista. La autarquía (1939-1959)*.
3. Francisco Martínez Navarro, *Caminando hacia la democracia en Petrer (1973-1979)*.
4. Mercedes Justamante, Mª Teresa Díez y José Mª Ballester, *La salud en Petrer, un bien social*.
5. Tomàs V. Pérez Medina, *La vila de Petrer a l'antic règim*.
6. Vicent Brotons Rico, *La llengua dels petrerins*.
7. Carlos Esteban i Tomàs Pérez, *Habitants de Petrer. Estudi demogràfic d'una ciutat*.

© Carlos Esteban de la Rubia i Tomàs Pérez Medina.

Edita: Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Petrer.

Centre d'Estudis Locals del Vinalopó.

ISBN: 84-95254-11-5

Dipòsit Legal: A-413-2002

Il·lustració de portada: Marian Jiménez.

Fotocomposició i maquetació: DISEÑO GRÁFICO ALMORADÍ. 96 570 11 15

Impressió: Ruiz y Peiró, S.L.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
I. QUANTES PERSONES SOM? CENSOS I PADRONS	6
1.1. Recomptes antics de veïns, cases i focs	8
1.2. Estadístiques demogràfiques actuals	10
II. EVOLUCIÓ POBLACIONAL DE PETRER	11
2.1. Demografia d'una comunitat agrària	11
2.2. Habitants d'una vila industrial	13
2.3. Despoblació rural, densitat urbana	15
III. DINÀMICA DEMOGRÀFICA: NÀIXER, MIGRAR I MORIR	18
3.1. Comptem els naixements	18
a. Taxa de natalitat	19
b. Índex de fecunditat	20
c. La dona decideix	21
3.2. Per a morir, només importa l'atzar?	24
a. Taxa bruta de mortalitat	24
b. Esperança de vida	26
3.3. Emigrar i immigrar	27
a. D'emigrants a immigrants	28
b. Les noves immigracions de Petrer	29
3.4. Cada vegada som més! Saldos demogràfics	33

IV. ESTRUCTURA DEMOGRÀFICA	35
4.1. Xiques i xics entre la infantesa i la vellesa	35
4.2. Trets de la població activa i inactiva	38
4.3. Nupcialitat? Nous models parentals	41
V. LA CIUTAT, ELS BARRIS I ELS HABITANTS	43
VOCABULARI	45
PER A SABER-NE MÉS	47

INTRODUCCIÓ

Aquest quadern didàctic tracta d'oferir materials per a l'àrea de geografia. Vol ser material de reforç del 2º cicle de Secundària i Batxillerat. Els continguts generals estan concretats en la nostra població, Petrer, amb una aportació detallada d'informació, documents i activitats que pretenen adaptar el currículum a les característiques de la realitat vital, històrica i local de l'alumnat.

El material s'organitza en cinc capítols sobre les fonts demogràfiques, l'evolució poblacional de Petrer des de la comunitat agrària a la vila industrial, la dinàmica demogràfica al voltant dels naixements, les defuncions i les migracions, l'estructura demogràfica de la població jove, vella, activa i inactiva, i una breu aproximació a la població per barris. No volem presentar un estudi exhaustiu i tancat, doncs la nostra pretensió és oferir materials didàctics, encara que la vessant investigadora s'ha dut a terme.

Petrer ha canviat prou el darrer segle. D'una petita vila rural, dedicada bàsicament al treball agrari, amb un nucli urbà antic als peus del castell, s'ha passat a una ciutat industrial en permanent expansió, amb els problemes comuns de molts nuclis urbans en constant creixement demogràfic (sorolls, despersonalització, problemes d'accessibilitat...). Aportem dades històriques

del habitants petrerins, però ens centrem principalment en els darrers anys, sense oblidar que vivim en un context comarcal. Aquest últim decenni la població petrerina ha tornat a pujar amb taxes de creixement més elevades que les altres ciutats de la comarca de les Valls del Vinalopó. Analitzarem aquest procés i intentarem esbrinar les seues causes.

Per acabar aquesta breu presentació dues observacions. Primerament, no volem donar la impressió de defensar una política natalista, és a dir, de considerar que una ciutat és més important quanta més gent en té. Una major quantitat d'habitants no significa que la qualitat de vida siga millor. L'analfabetisme, el nivell d'estudis o renda, l'ecologia urbana, la higiene pública, els espais verds i d'esplai, la salut i sanitat, la localització de les fàbriques, la participació ciutadana, etc., són aspectes que sí determinen la qualitat de vida dels habitants d'una ciutat. En segon lloc, volem advertir a l'alumnat i d'altres lectors que les estadístiques demogràfiques no són perfectes, perquè segons la institució que arxive i elabore documents poblacionals, els resultats finals canviaran. A més, estem parlant d'una matèria viva, la població humana que naixem, creixem, migrem i morim. Per la qual cosa, l'actualització de les dades és una tasca obligada.

tar-se com i perquè la dona està menys introduïda en el món laboral, a quin grup de població afecta més la desocupació, etc.

Document 2 *Família petrerina de 1915.*

Per a obtenir informació de la població cal recórrer a les fonts estadístiques que normalment són dades elaborades per instàncies administratives, militars, eclesiàstiques, econòmiques, etc. En el cas de la nostra ciutat –com en la resta de l'estat– l'any 1857 serveix d'eix per a dividir en dues etapes el tipus de fonts demogràfiques: anterior a esta data es parla de període preestadístic i després de l'any 1857 s'inicia el període estadístic.

Així, per exemple, per a elaborar aquest quadern didàctic hem recorregut a diferents organismes que regularment elaboren estadístiques de les seues activitats, que nosaltres utilitzem amb fins poblacionals: al Registre Civil obtenim dades

sobre els naixements, defuncions i els matrimonis; en la secció d'estadística de l'ajuntament la informació s'amplia a l'edat de les persones, els seus estudis, lloc d'origen, la ubicació en els barris, etc.; en l'oficina d'ocupació de Petrera confeccionen llistats amb el nombre d'aturats de la localitat distingint per sexe, edats, estudis i tipus de treball anterior; en els Serveis Socials municipals els seus informes permeten accedir a dades sobre la situació i qualitat de vida d'immigrants, població anciana, sectors de rendes baixes; al servei de planificació familiar del Centre de Salut de Petrera accedim a dades sobre informació i consultes de contracepció, sexualitat o avortaments.

Altres fonts demogràfiques possibles són els registres parroquials, les dades sobre les associacions festives, la informació dels centres escolars o hospitalaris...

Fixa't en el document 3.

* A qui s'inclouria en un recompte demogràfic realitzat en el període preestadístic?

* I si el cens fora del període estadístic?. Explica les respostes.

Activitat 3

Amb la informació obtinguda en l'activitat 1, elaboreu per grups els resultats censals de les vostres famílies, per a després exposar-les en l'aula. Els resultats censals podeu classificar-los de la següent manera:

- * Nombre de persones en total, distingint per sexes.
- * Nombre de persones nascudes a Petrer, segons sexes.
- * Nombre de persones nascudes fora de Petrer, segons el sexe, indicant les Comunitats Autònomes o països de procedència.
- * Nombre de persones immigrants que resideixen a Petrer: 1) menys de 10 anys, 2) d'11 a 20 anys i 3) més de 20 anys.
- * Nombre de persones amb edats entre: 0-9, 10-19, 20-29, 30-39, 40-49, 50-59, 60-69 i 70 o més anys, distingint entre homes i dones.
- * Nivells d'instrucció: 1. Sense estudis, 2. Primaris, 3. Secundaris, 4. Batxillerat, 5. Universitaris o altres superiors.
- * Nombre de persones segons l'activitat laboral: sectors primari, secundari i terciari.

1.1. RECOMPTE ANTIC DE VEÏNS, CASES I FOCES.

És difícil conèixer amb precisió el nombre d'habitants d'èpoques passades. Les dades demogràfiques amb les que comptem per a saber

les persones que vivien al barri antic de Petrer són orientadores i aproximades, perquè no existien organismes encarregats de realitzar estadístiques poblacionals. Així, a partir d'una sèrie de recomp-tes*, llistats, enquestes i relacions sabem l'evolució dels habitants de Petrer.

Document 3

Il·lustració petrerina de l'any 1951.

Els censos i padrons demogràfics actuals compten persones i les seues característiques, però els documents que aporten informació sobre el veïnat antic de Petrer compten unitats fiscals, açò és, veïns, cases o focs. Suposant un nombre mitjà d'habitants per casa –en aquestes èpoques era de 4 o 5– caldria multiplicar-lo pel nombre de cases de la vila, poble o aldea per a saber el seu

nombre d'habitants. El cens realitzat per la Generalitat valenciana l'any 1646 diu que a Petrer havien 122 veïns, per tant viurien al barri antic entre 488 i 610 persones.

El Consell Particular –anomenat Ajuntament a partir de 1707–, el comte d'Elda, la Parròquia de S. Bartomeu, el bisbat d'Oriola, el Virrei i Capità General de l'antic regne valencià, les Corts valencianes i la seua Generalitat, eren institucions que realitzaven recomptes poblacionals amb diferents objectius. Des del punt de vista actual, per a realitzar un estudi estadístic i demogràfic detallat, aquests antics recomptes tenen una sèrie de limitacions: únicament es registra una persona per família o casa (normalment és el nom del pare de família i excepcionalment les viudes), no coneixem el nombre de dones i homes, tampoc podem elaborar una piràmide demogràfica perquè no es reflecteixen les edats, per tant no podem distingir el percentatge de població infantil, jove, adulta o anciana.

En alguns municipis, cas que no ocorre a Petrer, es mantenen arxius parroquials amb els llibres antics de baptismes, defuncions i matrimonis, a partir dels quals es poden conèixer les taxes de natalitat, fecunditat, nupcialitat, mortalitat i mortalitat infantil.

Sabies Que...

- * Quan als segles XV-XVII la Generalitat realitzava recomptes en els pobles, el nombre de veïns resultant era menor que l'obtingut pel propi ajuntament, ja que d'esta manera el veïnat pagava menys impostos o enviava menys soldats a la guerra?
- * Era obligatòria l'assistència a missa i en moltes ocasions el rector o el vicari del bisbe elaboraven llistes de feligresos que complien amb els deures cristians?
- * Els pobres, viudes, nobles i eclesiàstics de Petrer no apareixien en alguns censos perquè estaven exempts de les obligacions fiscals i militars?

Document 4

Documents que ens aporten informació sobre el veïnatge del Petrer antic.

- * *Llibres de Giradores. Són llibres elaborats pel comte d'Elda per saber els posseïdors dels bancals i rebre d'ells la renda feudal.*
- * *Repartiment de la tatxa. És un impost local sobre el veïnatge de Petrer per obtenir diners destinats a les despeses del municipi i, en conseqüència, s'elaboraven unes llistes per fer la recaptació.*
- * *Repartiment del doctor. Per pagar el salari del metge de la comunitat també es feien unes llistes de les cases que deurién abonar l'impost.*
- * *Dret de la sal i general del tall. Eren dos impostos de la Generalitat sobre el consum de la sal i pel comerç de draps i roba. També s'elaboraven relacions* del veïnat per controlar el pagament dels impostos.*
- * *Veïnatges i censos manats fer per les Corts valencianes, la Generalitat, els ministres o els bisbats.*

Font: Pérez Medina, 2000.

1.2. ESTADÍSTIQUES DEMOGRÀFIQUES ACTUALS.

Des de mitjan segle XIX van sorgir una sèrie de documents -censos, padrons, anuaris*, publicacions oficials- dels quals s'obté informació detallada de cadascuna de les persones de la ciutat.

El cens és el recompte individualitzat de la població d'un estat en una data concreta. Realitzat per l'Institut Valencià d'Estadística i l'Institut Nacional d'Estadística arregaça dades sobre el sexe, estat civil, llengua, estudis, habitatge, fecunditat i altres. Segons un acord de la ONU els censos que anteriorment es realitzaven en els anys acabats en zero, ara es fan en els anys acabats en un.

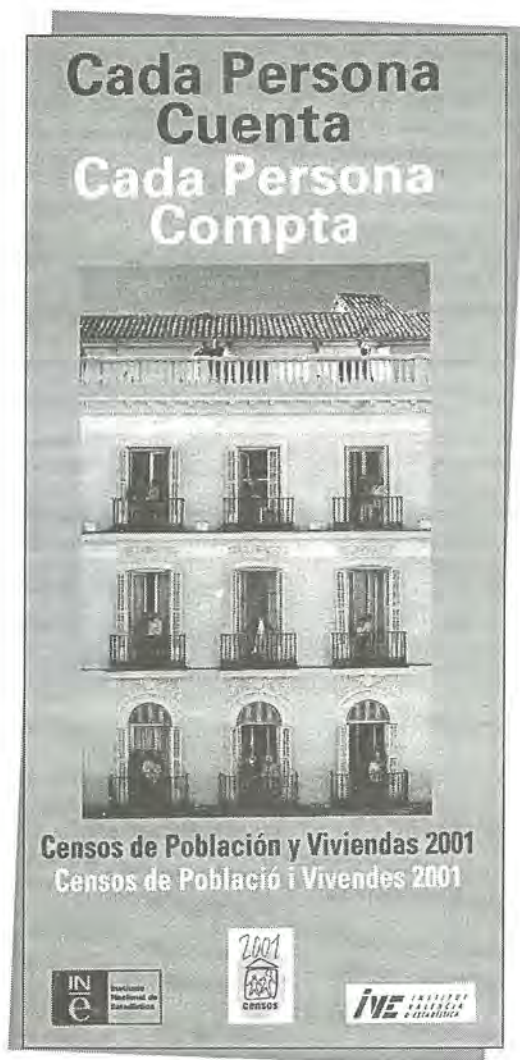
El padró és un document efectuat pels ajuntaments que conté informació més limitada que la dels censos però resulta administrativament més útil per la seua continuïtat. Així, qualsevol naixement, defunció o immigrant és immediatament reflectit al padró municipal de Petrer.

En tots els municipis hi ha un Registre Civil, que es va establir per primera vegada en 1870, on s'anoten els naixements, defuncions i matrimonis ocorreguts al municipi. A Petrer es conserven els llibres oficials des de 1873, és a dir, podríem realitzar un estudi detallat al llarg

de més d'una centúria. Ara bé, aquesta documentació té una sèrie de límits i defectes demogràfics perquè no tots els parts i morts són inscrites en el registre civil de la localitat, perquè poden donar-se en l'hospital comarcal o a casa de familiars d'altres pobles .

Document 5

Fullet publicitari de la campanya realitzada per a elaborar el cens del 2001.

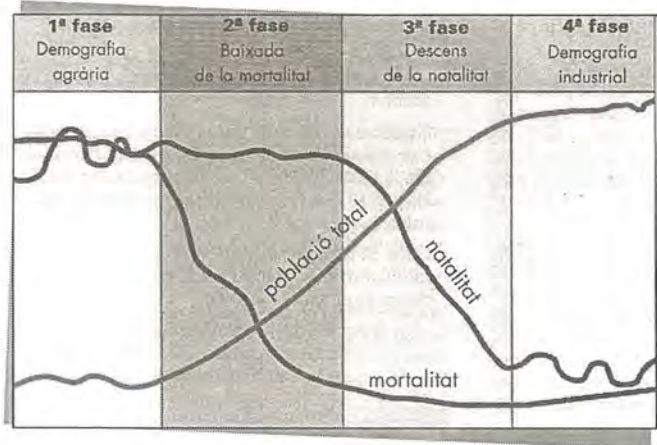

II. EVOLUCIÓ POBLACIONAL DE PETRER

Document 6

Fases de l'evolució demogràfica.

Activitat 4

Observa la gràfica del document 6 que reflecteix diferents etapes de l'evolució demogràfica.

* Enumera les fases d'evolució que distingeixes en relació a la població total.

* Assenyala en quin moment és més irregular les taxes de natalitat* i mortalitat*.

* Indica la fase on és major el creixement natural-vegetatiu* i la seua relació amb la població total.

* Per què hi ha tan poca població al s. XVIII?

* Com creus que afecta la indústria en l'evolució de la població?

* Com és el creixement natural-vegetatiu que apareix a la dreta de la gràfica? Explica a què pot ser degut.

2.1. DEMOGRAFIA D'UNA COMUNITAT AGRÀRIA.

Petrer és una vila rural fins a inicis del segle XX, que depén fonamentalment de la terra i dels seus productes. Els terrenys treballats per la comunitat agrària eren de secà i de regadiu, complementats ecològicament amb la ramaderia tant d'alimentació, adobs, força motriu i de transport. D'ací que la composició majoritària de Petrer fóra de famílies llauradores davall el domini d'amos (terratinents, gentilhomes, comerciants, etc.). També hi havia artesans, encara que en menor proporció.

Document 7

Imatge anterior a 1893 de la terrisseria Beltran, una de les poques activitats no agràries en un Petrer rural.

La xifra dels habitants de la nostra ciutat estava subjecta als vaivens de les societats preindustrials*, deguts a les deficients o males collites, plagues, malalties o epidèmies, conflictes socials, rebel·lions o guerres, forts impostos, problemes sanitaris i higiènics, etc. Per tot això, l'evolució demogràfica és de pujades i baixades que algunes vegades són dràstiques.

En les famílies llauradores havien molts naixements però també una elevada mortalitat infantil* que en els pitjors anys abastava fins i tot a la població adulta. També podia donar-se el cas d'expulsions multitudinàries, com li va ocórrer a la comunitat morisca: el 1609 un terç de la població valenciana va haver d'abandonar els seus pobles per tenir una cultura diferent.

Fins a finals de la centúria vuitcentista predominaven els nuclis urbans de reduïda grandària, com Petrer. Tal característica l'observem en el document 9. Únicament destacaven

les històriques ciutats de València, Xàtiva, Oriola, Alcoi, Castelló, Alacant, Ontinyent, Gandia, Alzira o, a les comarques del Vinalopó, Elx i Villena.

Document 8

Taula d'evolució de la població de Petrer (1510-1849).

<i>Any</i>	<i>Veïns</i>	<i>Habitants</i>
1510	99	
1565	97	
1597	247	
1611	100	
1646	122	
1678	188	
1696	216	
1712	184	
1768	-	1.576
1787	-	2.636
1822	-	2.439
1840	-	2.245
1849	-	2.537

Font.: Hidalgo López, 1998. Pérez Medina, 2000

Document 9

*Habitants i veïns de diferents pobles de les comarques del Vinalopó
(en veïns de 1510 a 1712, i en habitants 1787 i 1842).*

	1510	1563	1609	1646	1712/13	1787	1842
<i>Petrer</i>	99	97	247	122	184	2.635	2.537
<i>Elda</i>	206	316	468	200	318	3.772	3.846
<i>Monòver</i>	99	166	450	200	308	7.605	7.590
<i>Novelda</i>	230	233	834	284	353	6.422	8.095
<i>Asp</i>	315	332	570	195	453	5.025	7.029
<i>Elx</i>	600	949	1.350	981	1.172	17.554	18.068

Font: Lepeyre, 1986. Bernat i Badenes, 1994.

Activitat 5

* Esbrina el nombre de veïns i habitants que falten en el document 8 tenint en compte que la mitjana per casa és de 4'5 habitants.

* Elabora una gràfica de corba d'evolució dels habitants de Petrer a partir de les dades del document 8.

2.2. HABITANTS D'UNA VILA INDUSTRIAL.

El pas cap a una comunitat industrial serà lent, perquè durant el segle XIX i principis del XX, tal com hem vist anteriorment, l'agricultura fou el sector predominant. L'artesania i la indús-

Document 10

Evolució de la població de Petrer (1857-2001)

Any	Habitants	Any	Habitants
1857	2.889	1955	7.693
1868	3.295	1960	10.615
1877	3.402	1965	14.093
1900	3.928	1970	15.804
1910	3.992	1975	20.424
1920	4.120	1981	20.612
1930	5.290	1986	21.902
1935	6.319	1991	24.643
1940	.606	1996	26.505
1950	6.148	2001	30.587

Font: Arxiu Municipal de Petrer, Padrons Municipals i Censos.

tria no eren de gran producció sinó activitats complementàries del sector agrari.

Així, podem destacar que la incipient activitat industrial desenrotllada entre 1920 i 1935 va repercutir en un creixement demogràfic. A l'ombra d'Elda, l'estirada de la manufactura del calçat no sols va influir en els naixements i defuncions sinó principalment en una acceleració de les immigracions*, que va ser tallada d'arrel per la guerra civil del 36 i la seua postguerra. L'estancament poblacional de Petrer durant els primers anys de la dictadura franquista acabaria al llarg de la dècada dels anys cinquanta, quan la immigració adquireix nova importància.

L'any 1955 Petrer compta amb 7.693 habitants. A partir d'aquesta data la ciutat creix acceleradament construint-se nous barris, principalment el barri d'immigrants de la Frontera, o consolidant-se els antics barris de Salinetes, el Guirney o l'avinguda d'Hispanoamèrica.

Activitat 6

* Realitza a partir del document 10 una gràfica de corbes d'evolució demogràfica del 1920 al 2001.

* Destaca en quins períodes es produeixen els augments més cridaners i els estancaments o descensos de la població.

* Indica algunes possibles causes dels ascensos i altres causes que provoquen els estancaments o descensos.

El desenvolupisme franquista dels anys 60 i la puixant activitat sabatera van ser una de les causes que estimularen la demografia.

Després de l'estancament de la població petrerina entre 1975 i 1986, deguda a la crisi econòmica i social, un nou i sorprenent creixement demogràfic vam viure a Petrer. Encara que hi ha una incorporació de la dona al mercat laboral i a la vida social, haja augmentat la planificació familiar, s'hagen estés els mètodes anticonceptius o l'educació sexual* s'incorpore progressivament als centres educatius, en la dècada dels noranta, no obstant, hi ha un creixement demogràfic accelerat.

Les causes, que més endavant veurem detalladament, són les noves immigracions: de la conurbació* formada per Elda i Petrer, de pobles de la contrada i dels pobles africans i sud-americans. Aquest augment de les famílies petrerines s'observa en les construccions de barris nous i de les residències unifamiliars.

Document 11

Evolució demogràfica recent d'algunes ciutats del Vinalopó.

	1857	1900	1920	1940	1960	1981	2001
Petrer	2.889	3.928	4.120	5.606	10.615	20.361	30.587
Elda	4.504	6.131	8.078	20.050	28.151	52.185	52.610
Monòver	8.640	10.601	10.377	9.933	10.393	11.111	11.916
Asp	7.185	7.927	7.650	7.812	10.279	15.094	16.687
Villena	10.178	14.099	16.544	19.065	21.934	28.279	33.094
Saix	2.952	4.582	3.832	3.795	4.664	7.307	8.602

Font: Censos de Població i Padrons municipals.

Document 12

Imatge virtual publicitària de noves construccions unifamiliars a Petrer.

Document 13

Ciutats més poblades del País Valencià l'any 2000.

Municipis (majors de 25.000 habitants)			
	Població 2000	Densitat (hab./km²)	Superfície (km²)
València	739.014	5.493,4	134,6
Alicant/Alicante	276.886	1.378,9	200,8
Elx/Eliche	195.791	600,4	326,1
Castelló de la Plana/ Castollón de la Plana	142.285	1.307,8	108,8
Torrent	64.586	933,3	69,2
Alcoi/Alcoy	60.423	465,2	129,9
Gandia	59.123	972,4	60,8
Sagunt/Sagunto	56.756	428,7	132,4
Benidorm	54.321	1.410,9	38,5
Orihuela	53.478	146,4	365,4
Elda	51.501	1.124,5	45,8
Torreveija	50.189	702,9	71,4
Paterna	47.498	1.079,5	44,0
Vila-real/Villarreal	41.531	753,7	55,1
Alzira	40.658	368,3	110,4
Mislata	40.618	19.341,0	2,1
Sant Vicent del Raspeig/ San Vicente del Raspeig	37.883	935,4	40,5
Burjassot	35.171	10.344,4	3,4
Ontinyent	31.926	254,6	125,4
Villena	31.780	91,9	345,6
Dénia	30.693	463,6	66,2
Vall d'Uixó, La	29.152	434,5	67,1
Petrer	28.765	276,1	104,2
Alaquàs	26.939	6.907,4	3,9
Burriana	26.489	561,4	47,2
Quart de Poblet	26.131	1.326,4	19,7
Xirivella	26.053	5.010,2	5,2
Manises	25.939	1.323,4	19,6
Xàtiva	25.478	332,6	76,6
Sueca	25.406	274,7	92,5
Algemesí	25.028	603,1	41,5

Font: Institut Valencià d'Estadística.

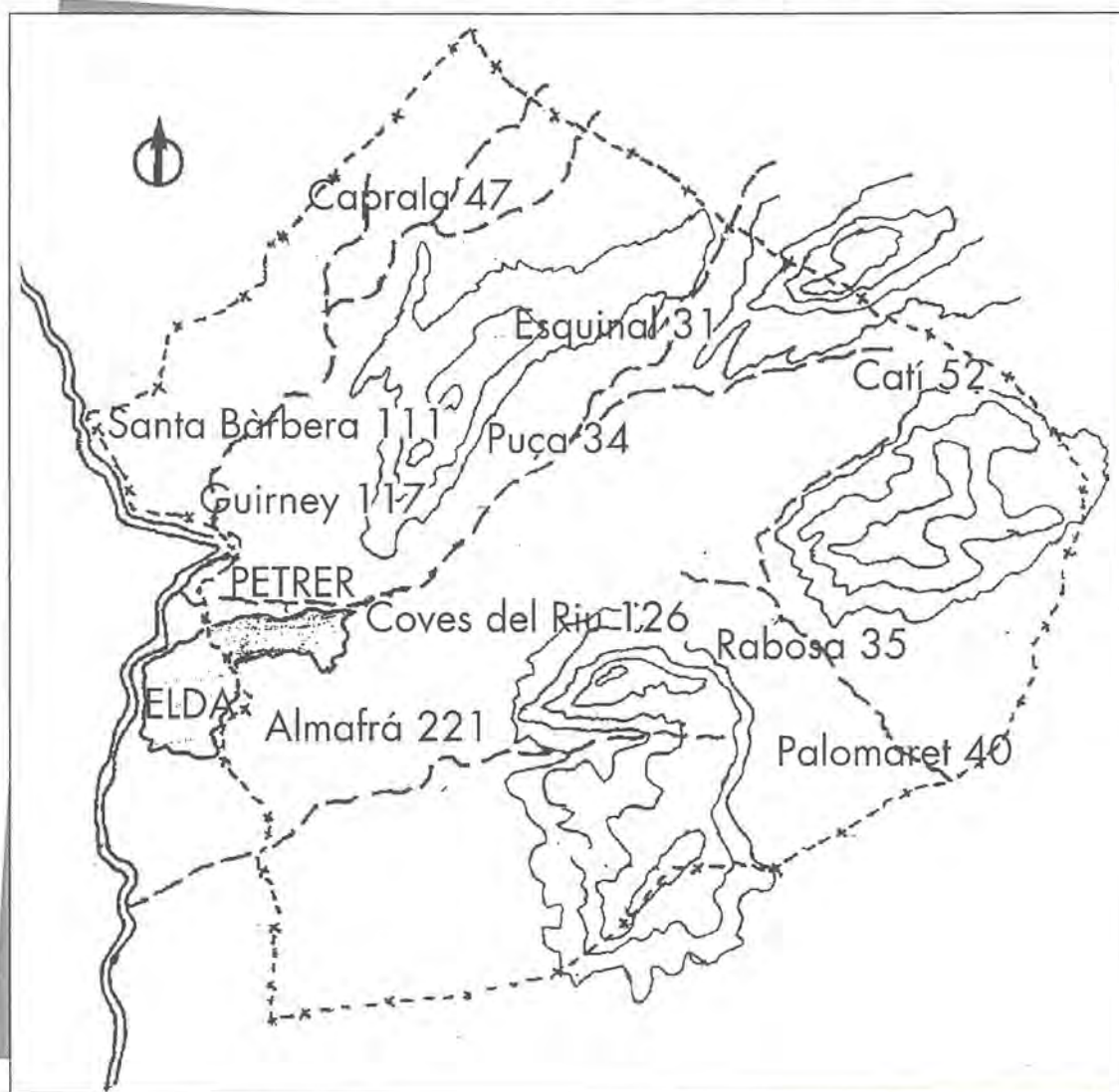
L'evolució demogràfica de Petrer entre 1857-2001 que apareix en el document 11 destaca en el context comarcal, igual que és important en el context valencià. El document 13 així ho demostra, perquè Petrer ja figura entre els nuclis més poblats del País Valencià.

2.3. DESPOBLACIÓ RURAL, DENSITAT URBANA.

L'auge industrial econòmic de les últimes dècades ha produït una concentració de la població en els nuclis urbans, desplaçant a les ciutats a

Document 14

Població rural disseminada a les partides de Petrer l'any 1935.

Font: Arxiu Municipal de Petrer, 28 (2).

molts llauradors que vivien en el camp per la seua forma de vida agrària. Aquest moviment migratori és denominat èxode rural*, que va fer que moltes famílies agricultores dels pobles manxecs emigraren cap a les ciutats en creixement. Però també va fer que aquells habitants que vivien als afores d'aquestes ciutats que estaven industrialitzant-se, es traslladaren al nucli urbà.

Sabies Que...

* Abans de la industrialització la majoria de la població vivia del camp i de l'agricultura, per la qual cosa és normal que un gran percentatge visquera a les partides rurals i no als nuclis urbans?

* Moltes famílies camperoles es traslladaren a viure a la ciutat perquè s'incorporaven a les fàbriques de sabates i la compra del cotxe els permetia accedir a les parcel·les rurals amb major facilitat?

* Les nostres àvies i avis contaven la distància de les partides rurals al poble per hores i no per quilòmetres?

Així, per exemple, l'any 1870 el 25'13 % (828 persones) de la població petrerina vivia a les partides rurals. Gradualment aquestes valls s'anaren buidant: en 1935 dels 6.319 habitants petrerins, 1.170 (18'52%) encara vivien en cases de camp agrícoles. Des dels anys seixanta moltes famílies llauradores abandonaren el camp i s'incorporaren a la indústria sabatera. L'any 2001 érem 30.587 habitants, vivint als afores el 10'43%. La diferència consisteix, no sols en els

percentatges de població rural* de finals del segle XIX o de població dels afores d'inicis d'aquest segle XXI, sinó en qui viu ara fóra del nucli urbà, que no és població agrària com ocorria anteriorment, sinó famílies que treballen majoritàriament a la indústria, els serveis o el comerç de la ciutat i la seua residència la localitzen als nous barris d'unifamiliars de Salinetes Baixes, la Molineta, Almafrà Baixa o Lloma Badà. Aquest trasllat residencial a la perifèria del nucli urbà és molt recent i actualment està molt actiu.

La densitat és el nombre d'habitants que hi ha per cada Km² en el terme municipal, comarca, etc. Es calcula dividint el nombre total d'habitants per l'extensió en Km². Així, per exemple, l'actual densitat demogràfica de Petrer és de 294 hab/km², que és huit vegades superior a l'existent en 1900. El document 15 reflecteix la varietat de densitats que existeixen a hores d'ara en diferents pobles de les comarques del Vinalopó, on hi ha ciutats industrials i de serveis i nuclis agraris.

Si comparem les densitats de les nostres ciutats amb els 22 o 24 hab/km² de Castella-La Manxa o Aragó, són prou altes. Com a referència servisquen les densitats de l'any 2000 de la província d'Alacant (248 h/Km²), del País Valencià (177 h/Km²) i de l'estat espanyol (81 h/Km²) per adonar-nos que vivim en una ciutat i una comarca molt poblades.

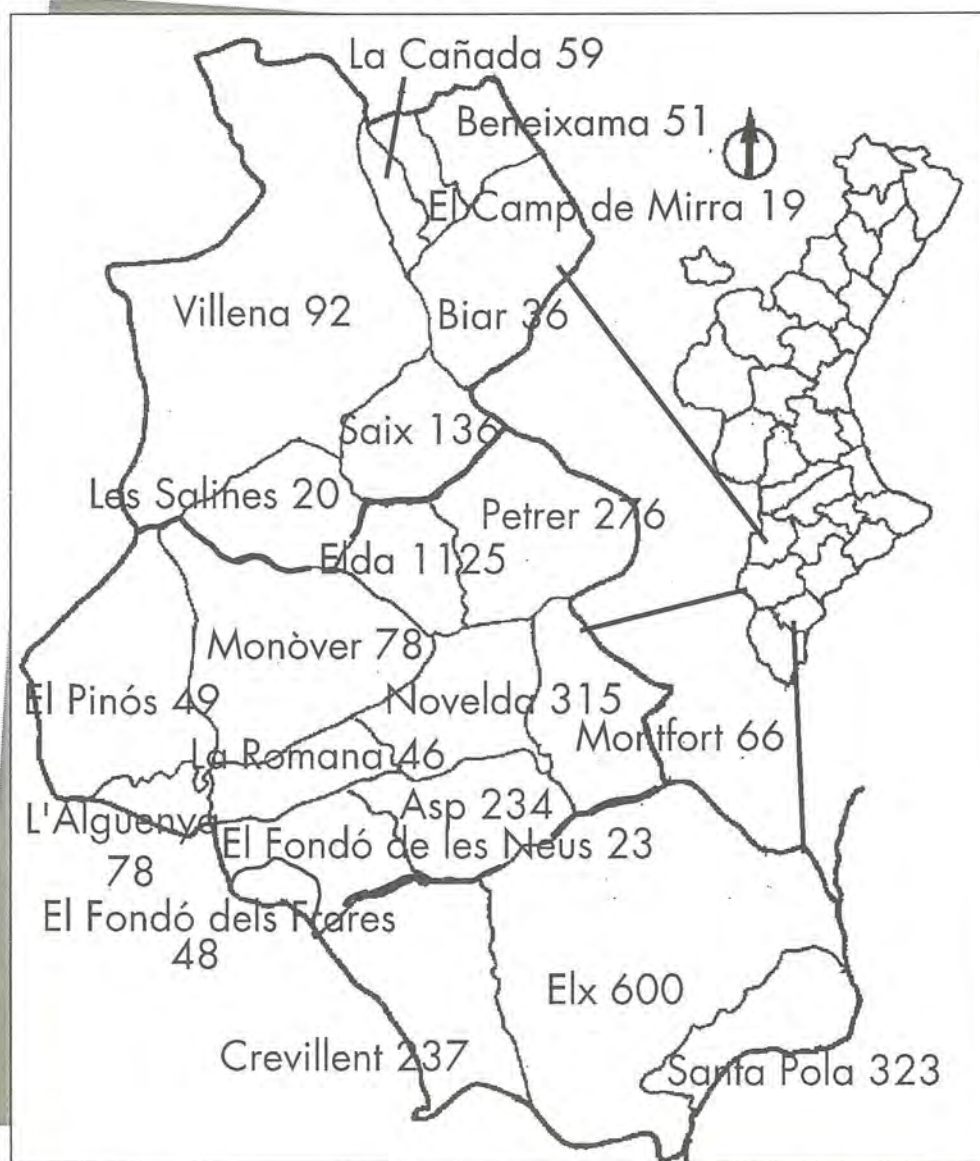

Activitat 7

Observa el document 15. * Quines ciutats tenen densitats superiors a 177 hab/km²? * Quines no arriben a 81 hab/km²? * Explica els factors que poden condicionar aquesta distribució de la demografia comarcal.

Document 15

Densitats demogràfiques de les ciutats de les comarques del
Vinalopó de l'any 2000 (en hab/km²).

III. DINÀMICA DEMOGRÀFICA: NÀIXER, MIGRAR I MORIR

Realitza una breu biografia de la teua iaia, en la qual has de destacar sobretot els aspectes biodemogràfics (edats, nombre de germans i fills nascuts vius o morts en edat infantil, on es donava a llum, mesures anticonceptives, morts, llocs on visqueren).

3.1. COMPTEM ELS NÀIXEMENTS.

Els naixements poden ser mesurats de diverses maneres. Una qualificació absoluta presenta la quantitat total de parts. Així, podem dir que l'any 2001 van nàixer 332 nous petrerins. Són les xiquetes i xiquets inscrites en el Registre Civil de Petrer. Però el padró municipal que elabora l'ajuntament diu que a Petrer viuen 380 habitants que encara no han complit el seu primer any de vida. La immigració*, important enguany, en part explica eixa diferència. A això cal afegir que tal vegada algunes mares i pares emigrants de localitats veïnes registraren a les seues filles i fills en els seus pobles d'origen.

El document 16 desglossa els naixements inscrits en el registre petrerí entre aquelles xiquetes

i xiquets anotats des del seu naixement en els llibres de Petrer i aquells altres que sa mare i son pare sol·licitaren el trasllat des d'un registre d'una altra ciutat al de la nostra. El 1990 en total únicament apareixen 27 naixements, la qual cosa és impossible per a una ciutat que tenia eixe any 23.591 habitants. Quina és l'explicació? Fins eixa data tots els naixements que es donaven en l'hospital comarcal d'Elda havien d'inscriure's obligatòriament a Elda. És a dir, l'hospitalització dels parts –que abans eren domèstics– va fer que en les ciutats on havia centres hospitalaris hagueren

Document 16

Naixements inscrits en el Registre Civil de Petrer.

Any	Inscrits en el registre local	Traspassos d'altres registres	Total naixements	Població total
1990	14	13	27	23.591
1991	114	16	130	24.461
1992	216	26	242	24.754
1993	214	19	233	25.351
1994	214	29	243	25.740
1995	235	14	249	26.161
1996	251	21	272	26.505
1997	281	24	305	26.955
1998	287	5	292	27.604
1999	274	15	289	28.605
2000	312	10	322	29.740
2001	324	8	332	30.587

Font: Registre Civil de Petrer i Padrons Municipals de Petrer.

moltíssims naixements inscrits i en els pobles de les comarques hagueren molt pocs. El 5 de juliol de 1991 va ser aprovada una reforma del Reglament del Registre Civil per la qual la mare pot inscriure a la seua filla o fill on ella resideix. Per això, a partir de 1992, les dades del Registre Civil de Petrer són més fiables.

Calcula les taxes de natalitat de Petrer dels anys 1992 al 2001 a partir del document 16.

Sabies Que...

* La comare -madrina, matrona- era una dona encarregada a la comunitat rural de l'assistència a les dones prenyades parteres?

* L'any 1541 el metge mallorquí Damià Carbó va escriure un llibre sobre les comares, l'embaràs i el part?

* Actualment, als hospitals i centres de salut encara la professió de comare recau en les dones infermeres i, per contra, els homes sí que estudien l'especialitat mèdica d'obstetrícia i ginecologia?

Document 17

Família nombrosa dels anys 50.

A. TAXA DE NATALITAT

Un altre mode de mesurar els naixements és la taxa de natalitat. Aquest índex és una xifra que posa en relació el nombre de persones nascudes vives al llarg d'un any en un lloc concret amb la població total d'eixe lloc. S'expressa en tant per ‰. La fórmula per a conèixer la taxa de natalitat és:

$$TN = \frac{\text{Número de naixements} \times 1000}{\text{Nombre total d'habitants}}$$

Les taxes de natalitat de Petrer van passar del 21'2‰ l'any 1940 al 11‰ en 1990. Tal com ocorria en la resta dels pobles valencians, els naixements descendiren segons s'estenien la industrialització i urbanització. Actualment la taxa és inferior, semblant a les d'Asp, Montfort, Novelda

o Villena, i un poc major que les d'Elx, Elda, Monòver o Saix. Per a tenir una referència comparativa, recordem que les taxes de natalitat de Suïssa, Alemanya, França o Japó giren entorn del 10‰., les d'Argentina, Mèxic, Perú o Turquia sobre el 20‰. i les de Mauritània, Moçambic, Bangla Desh, Iran o Guatemala superen el 30‰.

B. ÍNDEX DE FECUNDITAT

Una tercera manera de mesurar els naixements és l'índex o taxa de fecunditat. Aquest quantifica, estadísticament, el nombre de filles i fills que tindrà com a mitja una dona en edat

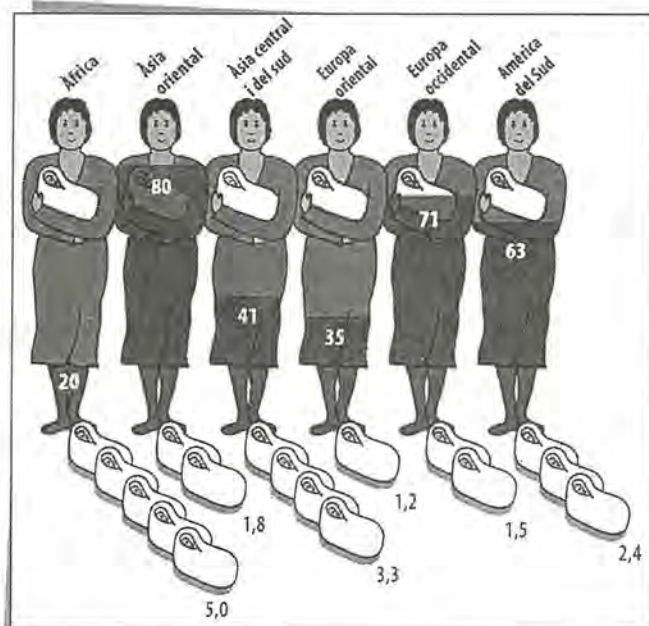
fèrtil, açò és, entre 15 i 49 anys. Si pensem els fills que tingueren les nostres besàvies o àvies, tal vegada trobem algunes diferències amb els que han tingut les nostres mares o germanes majors. La tendència és a la disminució. Dels més de 4 fills per dona que tenien les nostres iaies o encara es donen en les dones de països d'Amèrica Central, Àfrica o Àsia, actualment una dona valenciana té u o dos fills únicament. A més, l'edat de la dona es retarda per a tenir la primera filla, superant actualment els 30 anys.

El càlcul de la taxa de fecunditat (nombre de fills per dona) s'obté a partir de la següent fórmula:

$$TN = \frac{\text{Nombre de naixements} \times 35 \text{ anys}}{\text{Nombre de dones en edat fèrtil}}$$

Document 18

Índex de fecunditat i percentatge de dones que fan servir mètodes contraceptius per continents.

Document 19

Taxa de natalitat i nombre mitjà de fills per dona al País Valencià.

Any	Taxa Natalitat ‰	Taxa fecunditat (filles per dona)	Edat mitjana maternitat
1991	10'50	1'34	28'36
1995	9'41	1'19	29'31
1997	9'39	1'18	29'75
1999	9'79	1'16	30'19
2000	10'02	1'15	30'22

Font: Anuari estadístic municipal i comarcal.
Institut Valencià d'Estadística.

Activitat 10

* Calcula la taxa de fecunditat (nombre de filles per dona) de Petrer.

* Analitza el resultat en relació als documents 19 i 20.

	(Dones entre 15 i 49 anys)	Naixements
2000	8.296	322
2001	8.636	332

Document 20

Curiós text periodístic de l'escriptora Maruja Torres sobre el descens de la fecunditat.

Pareix que serà en menys de cent anys quan ens quedarem tots calbs i decrepits. L'alarmant notícia ens arriba pel fet que en aquest estat, l'índex de fecunditat ha baixat un 46 % els darrers 12 anys. Per a dir-lo clarament, el dit índex és situà el 1987 en 1'5 fills per dona, el que reconegueran que és poquíssim i, sense dubtes, desconcertant, perquè quan vas i tens un fill coma zinc, al natural arravatament que et produeix l'arribada al món de la unitat, segueix el no menys lògic desmai davant la idea d'haver de posar-te a cercar a una dona que li sobre mig fill, i a veure quina és la guapa que és queda amb la suma de l'equació.

Maruja Torres,
periòdic El País, 21 de juny de 1989.

C. LA DONA DECIDEIX

La demografia també estudia les causes socials dels canvis de comportament de la població respecte a la natalitat i fecunditat. Homes i dones participen en estos canvis, però ara volem destacar el paper de la dona en les decisions sobre els naixements. Hauríem de preguntar-nos pels factors que han influït en la baixada de la fecunditat (1'15 fills/dona) i en el retard de l'edat femenina per a tenir el primer fill (30 anys). Indubtablement les condicions socials i de la dona són diferents en un context agrari de principis del segle XX, en una situació d'èxode rural* com el donat en les dècades de 1960 i 1970, o en les dècades actuals de canvis socials importants.

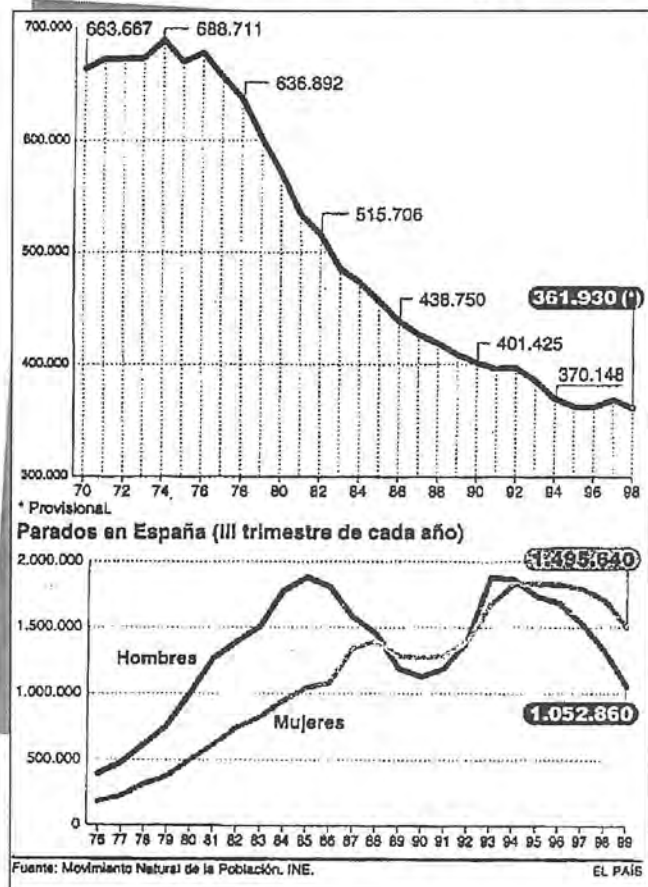
Document 21

Succèit de l'humorista Perich publicat en la revista El Jueves al març del 2001.

Document 22

Gràfiques comparatives de l'evolució dels naixements i de les persones aturades a l'estat espanyol.

Document 23

Cartell publicitari de la planificació familiar de Petrer.

Document 24

Mètodes anticonceptius usats per les dones espanyoles entre els 15 i 49 anys.

Preservatius	2.614.520	41,94
Píldora	1.232.663	19,77
Ligadura de trompas	607.371	9,74
Vasectomia	515.633	8,27
Coitus interruptus	450.929	7,23
DIU	411.817	6,61
Abstinència	197.929	3,17
Ritmo y temperatura basal	46.977	0,75
Lavado vaginal	38.680	0,62
Otros métodos	32.821	0,53
Cremas anticonceptivas	30.155	0,48
Condón femenino	17.501	0,28
Lactancia prolongada	11.465	0,18
Diafragma, tapón, esponja	10.363	0,17
Inyección	9.513	0,15
Píldora del día siguiente	6.188	0,10
TOTAL	6.234.525	

Fuente: Encuesta de Fecundidad 1999, Instituto Nacional de Estadística.

* A partir dels documents 22 i 25, ¿pots deduir algunes factors que expliquen el descens de la natalitat i la fecunditat a Petrer?

* Quines altres causes pots afegir a les anteriors?

Document 25

Nombre de filles i fills per nivell d'estudis de la mare.

Número de filles i fills	0	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5
Estudios superiores								
Primer ciclo universitario								
Técnicos de grado II								
Técnicos de grado I								
BUP y COU								
Primarios								
Sin estudios								
Analfabetas								
TOTAL								

Una explicació al fre demogràfic de Petrer té a veure amb la conjuntura política. Així, la instauració d'un sistema polític de llibertats aporta una actitud més propícia i favorable a la planificació familiar per la menor influència de l'església catòlica, l'emancipació de la dona i la legalització dels mètodes contraceptius. Tal com s'observa en el document 24, hi ha una gran varietat de mètodes anticonceptius.

A la nostra ciutat el centre de planificació familiar –que comprén les localitats de Petrer i Monòver– atén consultes relacionades amb la contracepció, la sexualitat, l'avortament i la diagnosi precoç. Principalment hi acudiren dones. Únicament 28 i 42 homes acudiren a la consulta els anys 2000 i 2001, que representen menys del 7 % de les persones interessades en el servei de planificació familiar. Per edats, el grup de dones joves, entre 15 i 29 anys és el predominant, doncs més de la meitat de les persones són d'aquest grup. Pel que fa als mètodes anticonceptius proposats des del servei, destaquen la píndola, el Diu i el preservatiu.

Document 26

Avortaments (IVEs) atesos al Centre de Planificació Familiar de Petrer.

Any	Avortaments
1998	20
1999	29
2000	32
2001	27

El control de la natalitat i de la fecunditat requereix una irrenunciable educació sexual*. L'absència d'esta informació i formació pot ocasionar problemes a les dones pels embarassos indesitjats i els avortaments. El documents 26 i 27 ens fa pensar que encara queda molt de camí per recórrer.

Document 27

Embarassos no buscats i avortaments en dones joves.

Alicante tiene la tasa de embarazos en adolescentes más alta de la Comunidad

Alrededor de 430 chicas de 14 a 19 años dan a luz cada año y unas 320 deciden abortar

TERESA CORO / ALCANTÉ. La tasa de embarazos en adolescentes se mantiene desde hace décadas más alta en la provincia de Alicante que en la del resto de la Comunidad Valenciana. Aunque no se ha determinado las causas, varios estudios rac-

fiados que ocurre siempre en las zonas más al sur. Mientras que en Alicante todavía el 3,29% de los nacimientos es de hijos de madres adolescentes, en Castellón lo es el 2,06% y, en Valencia, el 2,38. El número de jóvenes de 14 a 19 años que dan a luz cada año en la Comu-

nidad Valenciana se ha estabilizado en poco más de 1.000 y el número de adolescentes que se someten a una interrupción voluntaria del embarazo se sitúa en un mínimo de 700. En Alicante, alrededor de 430 adolescentes dan a luz cada año y al menos 320 abortan.

Font: La Verdad, 18 de març de 1998.

* Hi ha frases que utilitzem col·loquialment amb la seua lògica pròpia, però que analitzades des d'un punt de vista social i demogràfic amaguen contradiccions, falsificacions i prejudicis.

* Analitza les següents frases des de la demografia:

- Les dones riques tenen molts fills perquè tenen més diners.*
- La taxa de natalitat de Petrer del 11‰ és inferior a la donada en els pobles de l'equador perquè ací fa més fred.*
- Un país serà més poderós si augmenta molt la població.*

Document 28

Fecunditat i anticonceptius.

El 15 d'octubre del 2001, la "píndola" va celebrar els cinquanta anys. El primer anticonceptiu oral del món va tenir un naixement insòlit: el seu ingredient clau es va obtenir en un laboratori mexicà on la natalitat continua sent elevada.

El panorama es força depriment en molts països en desenvolupament, on les dones encara es troben empantanegades amb embarassos i maternitats que no han desitjat. A tot el món hi ha prop de 100 milions d'embarassos no buscats cada any, el 20 % dels quals tenen com a resultat un avortament que implica un alt grau de risc. Les dones necessiten també mètodes més adients a les seves limitacions financeres, culturals i psicològiques.

Els anticonceptius, però, són un sector espinós. A diferència de les medicines que es fan servir per tractar les pitjors malalties, els anticonceptius es donen a gent sana.

Elof Johansson, de la Population Council, a Nova York, assenyala alguns progressos en el camp dels anticonceptius femenins. Estan arribant les anelles vaginals, després de la recent introducció de DIU millorats, que segreguen hormones sexuals sintètiques justament allà on cal. Aquests mètodes tenen també altres avantatges sobre la salut, com ara menstruacions més fàcils. També es treballa en millors espermaticides i compostos microbicides, que seran més eficaços a l'hora d'aturar intrusos no volguts, tant si són espermatozoides com si són virus.

L'anticoncepció masculina, d'altra banda, s'està movent amb més rapidesa. El 2002 dues empreses farmacèutiques tiraran endavant proves clíniques per regular la fecunditat masculina a través de les hormones. La gran pregunta és si els homes voldran prendre un anticonceptiu oral. Les enquestes realitzades pel grup d'investigadors d'Edimburg -Escòcia- indiquen que, després de l'era de la sida, els homes estan més disposats a responsabilitzar-se de l'anticoncepció, i les dones estan més disposades a confiar en ells. Resultarà la píndola masculina tan popular com la viagra? És un terreny fèrtil per al debat.

Shereen El Feki, metge

El món el 2002. Anuari d'El Temps i The Economist.

3.2. PER A MORIR, NOMÉS IMPORTA L'ATZAR?

Les defuncions poden ser mesurades de diverses maneres. Una quantitat absoluta ens acosta el total de morts en un any. Per exemple, podem dir que el 2001 van morir 172 petrerins. Aquesta xifra la coneixem perquè sumem les defuncions inscrites en el Registre Civil de Petrer

i en el cementeri municipal (que dona les xifres de persones petrerines mortes a l'hospital comarcal o a d'altres poblacions, però són soterrades a Petrer).

A. TAXA BRUTA DE MORTALITAT

Un altre tipus de mesurar les defuncions és la taxa bruta de mortalitat. Aquest és l'índex més utilitzat i simple que relaciona el nombre de

Activitat 13

Assenyala com influeixen les següents característiques en la mortalitat.

l'augmenta la redueix indiferent

Crisi econòmica
Població jove
Proximitat a la mar
Barraquisme
Alimentació biològica
Automòbils
Centres de salut
Tabac
Exèrcit

persones mortes durant un any amb la població total del lloc. La taxa s'expressa en tant per ‰. La fórmula per a conèixer la taxa bruta de mortalitat és:

$$TM = \frac{\text{Nombre de mort} \times 1000}{\text{Nombre total d'habitants}}$$

Les taxes de mortalitat de Petrer van passar del 23'7‰. l'any 1900 al 15'4‰. en 1935 i al 5'6‰. el 1986. Tal com ocorria a la resta dels pobles valencians, les defuncions descendiren segons s'estenien la industrialització i la urbanització. Segons les estadístiques publicades per l'Institut València d'Estadística actualment la taxa ha augmentat lleument, fins al 6'9 ‰. en el 2000, semblant a les d'Asp, Elx, Elda, Montfort, Novelda o Villena, i menor que les de Monòver, el Pinós, l'Alguenya o Beneixama. Per a tenir una

referència comparativa, recordem que les taxes brutes de mortalitat del País Valencià, França, Rússia o Japó són del 10‰.

Activitat 14

Calcula les taxes brutes de mortalitat de Petrer dels anys 1996 al 2001 a partir del document 29.

Document 29

Defuncions inscrites al Registre Civil de Petrer i al cementeri municipal.

Any	Inscrits en el registre local	Cementeri municipal	Totals morts	Població total
1996	92	50	142	26.505
1997	66	106	172	26.955
1998	95	85	180	27.604
1999	74	108	182	28.605
2000	93	84	177	29.740
2001	64	108	172	30.587

Font: Registre Civil de Petrer i Padrons Municipals de Petrer.

La taxa bruta de mortalitat té l'inconvenient que no considera el factor més important de la mortalitat: la distribució per edats de la població. Un lloc amb molts ancians tindrà una mortalitat més elevada que un altre amb un col·lectiu jove nombrós.

Per a eliminar aquest inconvenient s'utilitzen altres índexs o taxes. Així, la taxa de mortalitat infantil que s'obté relacionant el nombre de xics menors d'un any morts al llarg de l'any amb el nombre total de naixements anuals. El resultat s'expressa en tants per mil. Per a Petrer no posem dades concretes d'aquesta taxa de mortalitat infantil. Però sabem que en 1999 la taxa de mortalitat infantil del País Valencià se situava en el 4‰, molt per davall de Brasil, Kenya o Vietnam que superen el 40 ‰.

Sabies Que...

* La teoria de l'avió explica que el descens de la mortalitat al països africans, asiàtics o americans des dels anys 60 es deu a la por del món occidental de que s'expandisquen les epidèmies i malalties tropicals d'aquests països mitjançant la facilitat del transport aeri que uneix tots els continents?

* La malària és una malaltia que es pateix principalment als països pobres i la indústria farmacèutica no està interessada en una vacuna antimalària perquè aquests pobles no són uns mercats i comerç potents?

B. ESPERANÇA DE VIDA

Un altre índex utilitzat per a mesurar les defuncions és l'esperança de vida al nèixer. Amb

açò es calcula la duració mitjana de la vida d'una generació. Per exemple, es diu que l'esperança de vida dels japonesos supera els 80 anys, mentre que els etiops no arriben als 50 anys.

L'esperança de vida no sols varia entre estats amb graus de desenvolupament distint, sinó també dins d'un mateix país varien les possibilitats teòriques de vida en una mateixa generació. Així, hi ha diferències entre homes i dones. En 1996 l'esperança mitja de vida en el País Valencià era de 77'7 anys, però els homes tenien una mitjana de 74'3 anys i les dones 81'1. Per a Petrer comptem amb una dada indirecta: hi ha moltes més viudes que viudos i més ancianes que ancians. L'any 2001 vivien a Petrer 1.675 homes i 2.173 dones majors de 65 anys. O el que és el mateix, per 57 dones que tenien 83 anys tan sols hi havia 22 homes.

Document 30

Succèit de l'humorista Perich publicat en la revista El Jueves al març del 2001.

D'igual manera l'esperança de vida també canvia per grups socials i laborals. Segons un estudi realitzat a França, els mestres, professionals liberals, tècnics i clergat catòlic tenen una esperança de vida superior als agricultors, oficinistes, obrers especialitzats i no especialitzats. I altra recerca feta per la universitat d'Arkansas destaca que el nivell d'instrucció i estudis és un factor prou significatiu en la mortalitat, doncs les persones analfabetes i amb estudis primaris viuen menys que els universitaris.

Activitat 15

* La frase que encapçala aquest apartat, per a morir només importa l'atzar, és una frase feta que falsifica la realitat.

* Analitza les següents frases des de la demografia:

- a) *(Davant de la mort totes les persones som iguals.*
- b) *Els homes viuen menys perquè treballen més.*
- c) *L'esperança de vida de les petrerines és superior als 80 anys perquè viuen prop d'una saludable muntanya.*

3.3. EMIGRAR I IMMIGRAR.

El volum d'una població concreta no depèn únicament de la relació entre naixements i defuncions. Les societats són obertes i dinàmiques; una ciutat pot augmentar els seus habitants

o decreïxer per migració. Així, la població absoluta en una àrea determinada pot veure's influïda pels desplaçaments humans, bé per rebre nous habitants (immigració), bé per ser abandonada per part dels seus veïns (emigració). A les nostres famílies trobem molts exemples d'aquests moviments migratoris: les nostres àvies, oncles o pares han sigut protagonistes de canvis de residència d'un poble a un altre.

Al llarg de l'última centúria, Petrer ha passat de ser un poble que era abandonat per les seues famílies, a ser un imant que atreïa a immigrants del camp o, més recentment, una ciutat amb nous immigrants estrangers.

Sabies Que...

* Els tipus de migracions segons la duració poden ser permanents, plurianuals, estacionals, de vacances, setmanals o diàries?

* Les migracions segons la distància recorreguda des del lloc d'eixida poden ser classificades en urbanes o interurbanes, comarcals o intercomarcals, nacionals o internacionals?

* Actualment destaquen principalment les migracions pendulars* diàries per motius de treball o estudi, amb un paper especial per al cotxe?

A. D'EMIGRANTS A IMMIGRANTS

Els ports cubans i brasilers foren lloc d'acollida d'emigrants petrerins des de finals del segle XIX. Un d'ells, sent encara un xiquet, va ser el poeta Paco Mollà. També hagué un important corrent d'emigrants estacionals que anaven a la verema francesa. Un altre destí més pròxim fou Elda, ciutat que des de 1915 estava industrialitzant-se i pràcticament va triplicar la seua població en dues dècades. Va rebre immigrants de Monòver, el Pinós, Novelda, Almansa, Yecla, Saix o Petrer. Entre els anys 1922 i 1935 les gents procedents de Petrer que vivien a Elda van passar de 215 a 428.

Document 31

*Un grup d'homes petrerins
a la verema llenguadociana. Any 1910.*

Document 32

Biografia de Paco Molla.

Paco Mollà Montesinos nasqué a Petrer l'1 de març de 1902, fill primogènit de Francesc l'Hereu i Magdalena, un matrimoni humil que vivia en el número 16 del carrer d'Agost.

El 1908 la situació econòmica es va fer insostenible per a la família Mollà, amb quatre fills. Un dia, un grup de set famílies decideix emigrar a Brasil, a la regió dels cafetars de Sao Paulo. Aquestes emigracions de colons europeus cap a Brasil es produïren des de 1880 fins la primera guerra mundial, especialment després de l'abolició de l'esclavisme el 1888.

La primera "fazenda" on treballa la família Mollà hi és a Guayubira, que més que un nucli urbà és la colònia d'una plantació. Després viuran a Sales d'Oliveira, Porangaba i Vila Olímpia, totes tres a la regió de Sao Paulo. D'aquesta època brasilera es conserven poques poesies de Paco Mollà.

Paco Mollà ja en té divuit anys. La família decideix tornar a Petrer. A Brasil restaren soterrades dues germanes del poeta i el primer amor idealitzat de Jandira, una jove filla d'italià i indígena. A les darreries de 1920 la família Mollà viu al número 3 del carrer Major petrerí. Paco Mollà aprén l'ofici de montador mecànic a la fàbrica de R. Guarinos d'Elda. Són els anys de la primera industrialització del calçat a la vall.

*F. Mollà Montesinos, Canciones del Camino,
ed. i pr. de S. Pavia. Petrer, 1988, ps. 10-14.*

Petrer també és lloc d'immigrants. Així, l'espectacular creixement del poble en temps de la dictadura primoriverista i de la II República es degué a l'arribada de gentes d'altres localitats. Encara que no hem realitzat un estudi exhaustiu del cens* de 1935, apareixen registrades persones nascudes a Agost, Monòver, Novelda... És a dir, la immigració era comarcal.

Després de la crisi de la postguerra i durant l'autarquia de la dictadura franquista, el volum demogràfic de Petrer augmentà lentament, a causa del creixement natural-vegetatiu*. Però entre 1955 i 1975 la taxa demogràfica va fer que sobrepàssem els 20.000 habitants i cresquera la trama urbana. A l'ombra de la indústria del calçat eldenc, la nostra ciutat va rebre nombroses famílies de pobles comarcans i, sobretot, dels nuclis murcians i manxecs. Encara que parega sorprenent, al final aquest cicle demogràfic d'abundant èxode rural*, Petrer comptava amb un 70% d'habitants nascuts fóra de la localitat i Elda comptava amb el 55%. Per tots és conegut que el creixement urbà i poblacional d'Elda va sobrepassar els seus límits administratius i es va formar el barri de la Frontera en el terme municipal de Petrer amb una població totalment immigrada. Aquesta dada tal vegada ens ajude a entendre perquè hi havia més percentatge immigrant a Petrer que a la industriosa Elda.

Document 33

*Parc del Forn Cultural,
ubicat al barri d'immigrants de la Frontera.*

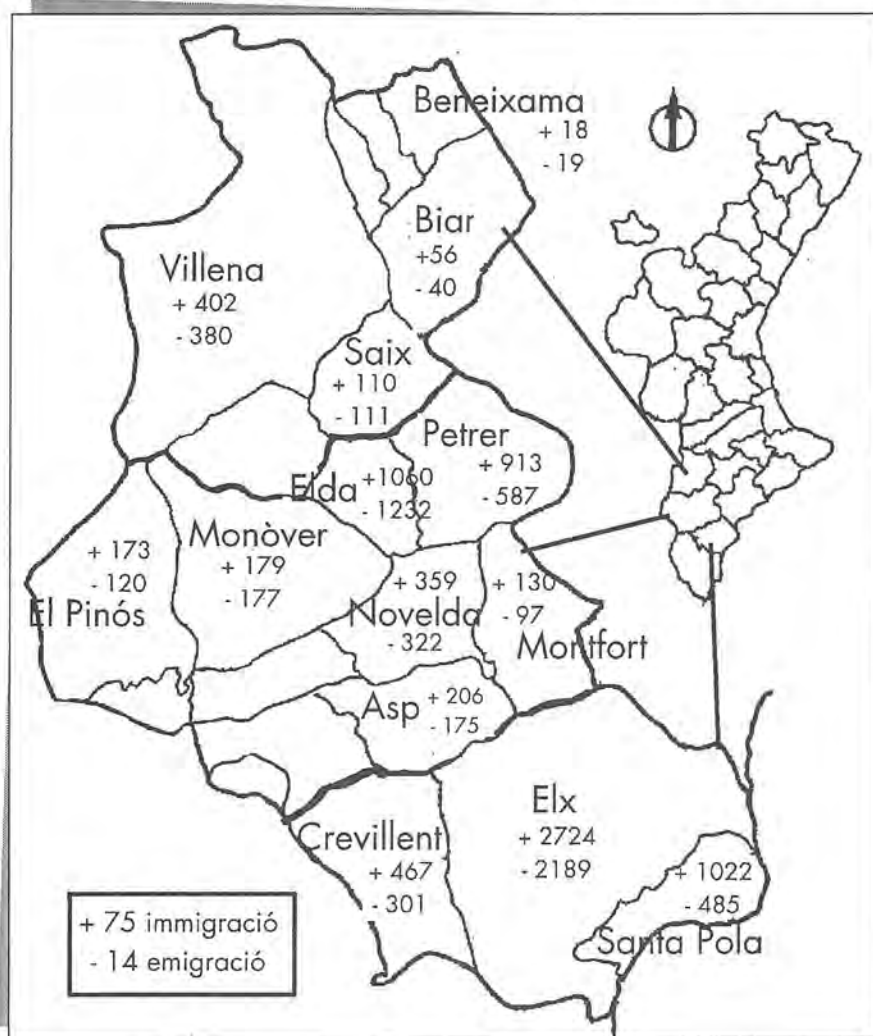

B. LES NOVES IMMIGRACIONS DE PETRER

Després de la crisi i l'estancament econòmic i social de 1975 a 1986, un nou i sorprenent creixement demogràfic vivim a Petrer, en part conseqüència del creixement natural-vegetatiu i majorment degut a les noves immigracions. Entenem com a noves immigracions les originàries d'Elda i de pobles sud-americans i africans. En el context comarcal, Petrer forma part del grup de ciutats del Vinalopó amb un destacat saldo migratori* positiu.

Document 34

Mapa de les comarques del Vinalopó amb les migracions de l'any 2000.

Elda i Petrer formen una conurbació*, açò és, el creixement urbanístic ha fet que els carrers i cases d'ambdues ciutats s'ajunten i formen una taca urbana contínua. Sense passar per espais rurals i sense abandonar la ciutat podem passejar del castell de Petrer fins al barri elder de les Tres-centes. Més de 80.000 habitants vivim en esta conurbació, que alguns autors qualifiquen com la quinta ciutat valenciana. Els moviments interns en la nostra conurbació són molt importants, tant les migracions pendulars* com les permanents.

Si ens fixem en el document 34 observem que Petrer és un dels principals nuclis atractius de població i Elda, al contrari, té un saldo migratori* negatiu. La causa principal de tal

situació és la migració interna* permanent que es dona en la conurbació. Entre els anys 1996 i 2000 un total de 3.466 elders es van empadronar a Petrer i al llarg de l'any 2001 van ser 766. Moltes parelles joves estableixen la seua residència a les noves àrees urbanes de Petrer: el Campet, la Canal, l'Almafrà, Salinetes Baixes o la Molineta.

Activitat 16

* Observa el document 34.

* Anota les tres ciutats amb un major saldo migratori* positiu.

* Explica per a cadascuna de les tres ciutats els possibles factors que atrauen als immigrants.

Activitat 17

Elabora una gràfica de barres a partir del document 35.

Document 35

Lloc de naixement dels habitants de Petrer i Elda l'any 2000.

	Petrer	Elda
% Nascuts en el municipi	26'4	47'2
% Nascuts en altres pobles valencians	48'3	25'2
% Nascuts en altres comunitats	24'2	26'4
% Nascuts en l'estranger	1'1	1'2

Font: Institut Valencià d'Estadística..

Sabies Que...

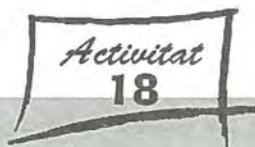
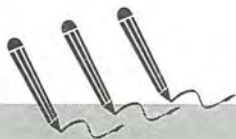
- * Diverses entitats cíviques han iniciat una campanya de rebuig a la reforma de la Llei d'Estrangeria per la retallada dels drets de les persones immigrants, als quals se'ls prohibe el dret a manifestació, reunió i afiliació política i sindical?
- * Quan es parla d'estrangers pensem en gent amb poder adquisitiu elevat, però quan diem immigrants normalment ens referim a la gent pobre?
- * Molts immigrants perden la seua oportunitat de treballar per la lentitud administrativa de proporcionar els papers oficials?
- * La majoria de les vegades a l'immigrant se l'exigeix més i se le paga menys?

L'altra nova immigració que actualment està creixent a Petrer és l'originària de països sud-americans i africans, fenomen viscut des de fa anys en altres comarques valencianes. La taula del document 35 arreplega aquells habitants empadronats en el municipi que van naixen a l'estranger. El percentatge és reduït, però significatiu. Al no ser la nostra població un centre turístic com les ciutats litorals (Santa Pola, Torrevella, Calp, Xàbia, Gandia, Benicàssim, Orpesa...) ni posseir una activitat agrària destacada com els regadius de planura, la immigració estrangera és tardana. Fins a 1999 tan sols van arribar al municipi 68 persones estrangeres; l'any 2000 van ser 43 els nouvinguts; i, ací radica la gran novetat, l'any 2001 s'han empadronat 409 nouvinguts, el que fa que un 1'7% de la població petrerina de l'any 2001 siga estrangera. Estos nous veïns provenen majoritàriament de Colòmbia.

Document 36

Vinyeta del Roto.

PROBLEMES D'INTEGRACIÓ DELS IMMIGRANTS AL PAÍS VALENCIÀ.

Objectiu:

Comprendre la difícil situació dels immigrants estrangers en el nostre país i plantejar solucions al problema.

Desenrotllament de la situació:

En una gran ciutat (València, Alacant, Elx, Castelló) s'ha plantejat el següent conflicte: l'associació de veïns d'un barri ha protestat per l'excessiu soroll que es produeix tots els diumenges de vesprada a la plaça principal del barri a causa de la concentració d'immigrants estrangers. Aquest col·lectiu, sobretot d'origen sud-americà, és molt nombrós a causa de l'elevada demanda de mà d'obra per al servei domèstic que es dona en aquest barri, lloc de residència d'una població de classe mitjana, que habita en vivendes unifamiliars. La majoria dels immigrants estan dedicats com a cuiners, jardineros, conductors, assistents, cangurs, donant-se un predomini de dones sobre homes.

Només uns pocs viuen a les cases en què treballen, per la qual cosa la resta ha d'habitar en pensions i cases abandonades, i es reuneixen a la plaça del barri davant la falta d'un local social. Els veïns residents a la plaça es queixen, no únicament del soroll, sinó també de la falta de seguretat, ja que afirmen que les màfies s'aprofiten d'aquesta situació. El problema també comença a donar-se, en menor mesura, en altres barris de la gran ciutat.

Agents socials participants:

- Responsable de la Generalitat Valenciana.
- Regidor de l'ajuntament.
- Portaveu de la policia municipal.
- Associació de veïns del barri.
- Col·lectiu d'immigrants.

Normes del debat

La classe s'ha d'organitzar en grups de tres, quatre o cinc membres que representen als diferents agents socials participants.

Cada grup es reunirà durant 15-20 minuts per argumentar i defensar la seua postura, passats els quals s'establirà un debat obert durant 20 minuts, temps en què haurà d'explicar-se cada postura per part del representant elegit per cada grup.

S'haurà de nomenar un moderador i alliberar una persona perquè vagi reflectint a la pissarra els arguments i els acords a què s'arribi, que posteriorment hauran d'arreglar-se per tots els membres de la classe en el seu quadern.

Activitat 19

Localitza en un mapa mundial mut els països d'origen de la població estrangera empadronada a Petrer que apareix en el document 37.

Document 37

Països d'origen de la població estrangera
empadronada a Petrer (any 2001).

País	Habitants	País	Habitants
Alemanya	6	Lituània	5
Algèria	15	Marroc	10
Argentina	16	Mauritània	14
Armènia	16	Portugal	6
Brasil	5	Regne Unit	6
Colòmbia	253	Ucraïna	9
Cuba	7	Veneçuela	5
Equador	47	Xile	5
França	18	Xina	12
Itàlia	19	Altres	40
		TOTAL	520

Font: Secció d'Estadística de l'Ajuntament de Petrer.

3.4. CADA VEGADA SOM MÉS! SALDOS DEMOGRÀFICS.

Hem estudiat en els apartats anteriors que el nombre d'habitants de Petrer no roman estàtic al llarg de les centúries, sinó que ha anat canviant a causa de la diferència entre els naixements i les

defuncions. La dinàmica demogràfica és molt simple des de l'estadística: si la taxa de natalitat* és més elevada que la taxa de mortalitat*, la població acusa un creixement natural* o vegetatiu; si la mortalitat és superior a la natalitat, llavors el volum demogràfic vegetatiu disminueix. Així, la fórmula és:

$$\text{Taxa de natalitat} - \text{Taxa de mortalitat} = \text{Taxa natural-vegetativa.}$$

Normalment el creixement natural és positiu, però històricament apareixen èpoques de saldo natural negatiu per un predomini de la mortalitat catastròfica. Actualment podem trobar ciutats o comarques amb un creixement zero* o regressió vegetativa; són exemple les ciutats de Morella, Peníscola, Nules, Carcaixent, Énguera, Bocairent i Alcoi.

Petrer té un creixement natural baix, inferior al 10 ‰. Així, l'any 2001 la taxa de natalitat va ser del 10'9‰ i la de mortalitat del 5'6 ‰, per la qual cosa la taxa natural-vegetativa va ser del 5'3‰. Una taxa semblant tenen Asp, Crevillent, Montfort, Novelda o Villena. Però hi ha pobles de les comarques del Vinalopó amb una taxa natural negativa, com són l'Alguenya, Beneixama, Biar, el Pinós i Monòver.

Document 38

Construcció de noves vivendes a Petrer i Elda, com a símptoma del creixement real demogràfic.

CASAS DE NUEVA CREACIÓN		
Año	ELDA	PETREER
1990	229	198
1991	169	94
1992	101	162
1993	73	221
1994	220	322
1995	380	296
1996	174	364
1997	226	289
1998	133	302
1999	268	188
2000	194	280
2001	355	245

Fuente: Ayuntamientos de Elda y Petrer

El nombre d'habitants no depèn únicament dels naixements i defuncions. Les societats són obertes i dinàmiques, per la qual cosa una ciutat pot augmentar o decreïxer la seua població per migració*. Així, la població absoluta pot veure's influïda pels desplaçaments humans, bé per rebre nous habitants (immigració), bé per ser abandonada per part dels seus veïns (emigració). La relació entre tots dos moviments migratoris és el que es coneix com a saldo migratori, amb una expressió matemàtica molt senzilla, que pot donar un resultat positiu o negatiu:

$$\text{Immigració} - \text{emigració} = \text{saldo migratori}$$

El creixement real o saldo real demogràfic posa en relació els comportaments vegetatius i

migratoris de les societats. Així, per a saber realment si el nombre d'habitants d'una ciutat ha augmentat al llarg d'un any cal utilitzar la fórmula següent:

$$\text{Saldo Natural-Vegetativo} + \text{Saldo migratori} = \text{Saldo real}$$

Calcula la taxa de natalitat, taxa de mortalitat, taxa natural-vegetativa, el saldo migratori, el saldo real i digues qual serà la població final al 31 de desembre del 1999 de Petrer i Elda.

	PETREER	ELDA
Habitants	27.604	52.490
Naixements	289	466
Defuncions	182	397
Immigrades	913	1060
Emigrades	618	1321

IV. ESTRUCTURA DEMOGRÀFICA

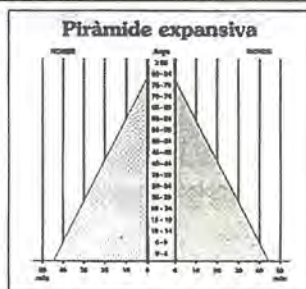
L'estudi geodemogràfic no se cenyeix exclusivament a l'anàlisi quantitativa del creixement poblacional. També cal analitzar la composició interna dels habitants de la nostra ciutat. L'estudi de l'estructura demogràfica tracta variats aspectes, tant des del punt de vista quantitatiu, com des de la visió qualitativa i sociològica: un acostament a la composició per sexes de la població, una divisió dels habitants per edats, l'estructura demogràfica segons l'activitat socioeconòmica, el nivell d'instrucció, els nous models familiars, són els aspectes que tractarem en aquest capítol.

4.1. XIQUES I XICS ENTRE LA INFANTESA I LA VELLESA.

La gràfica de la població elaborada per mitjà de piràmides permet observar l'estructura segons el sexe i l'edat. La sex ratio posa en relació el nombre de dones i homes. S'expressa indicant el nombre d'homes per cada 100 dones. Així, és una regla observada que naixen més xics que xiques: uns 105 xiquets per 100 xiquetes. No obstant, segons creixem la sex ratio s'equilibra i torna a desequilibrar-se cap a les edats adultes i ancianes, però en aquesta ocasió a favor de les dones

Document 39

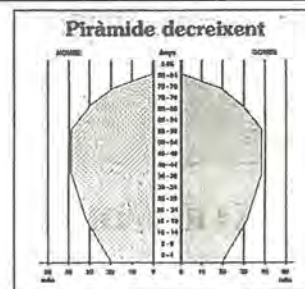
Principals tipus de piràmides demogràfiques.

País jove: més del 40% de la seua població total (PT) té menys de 15 anys, a causa de la seua alta natalitat.

País intermedi: menys del 40% de la seua PT de joves i menys del 12% de vells. Molta població adulta. S'inicia l'envelliment.

País vell: més del 12% de la seua població total (PT) té més de 65 anys, a causa de la seua alta **esperança de vida**. Envelliment.

doncs trobem més velles que vells. La fórmula per a calcular la sex ratio és:

$$\text{Sex ratio} = \frac{\text{Nombre homes} \times 100}{\text{Nombre de dones}}$$

Document 40

*Estructura de la població de Petrer
per grups d'edat i sexe de l'any 1986.*

Edat	Total	Homes	Dones
Total	21.902	10.904	10.998
0-4	1.673	870	803
5-9	2.024	1.067	957
10-14	1.872	961	911
15-19	1.809	906	903
20-24	1.958	969	989
25-29	1.978	1.027	951
30-34	1.627	819	808
35-39	1.348	668	680
40-44	1.156	575	581
45-49	1.037	499	538
50-54	1.096	528	568
55-59	1.206	603	603
60-64	1.024	509	515
65-69	723	339	384
70-74	542	245	297
75-79	420	169	251
80-84	263	96	167
> 85	146	54	92

Font: Padró Municipal.

Document 41

*Estructura de la població de Petrer
per grups d'edat i sexe de l'any 2001.*

Edat	Total	Homes	Dones
Total	30.587	15.301	15.286
0-4	1.715	885	830
5-9	1.615	881	770
10-14	1.993	1.050	943
15-19	2.029	1.071	958
20-24	2.385	1.228	1.157
25-29	2.801	1.400	1.401
30-34	3.046	1.536	1.510
35-39	2.838	1.401	1.437
40-44	2.525	1.315	1.210
45-49	1.925	962	963
50-54	1.517	758	759
55-59	1.284	643	641
60-64	1.030	496	534
65-69	1.100	510	590
70-74	1.070	502	568
75-79	810	348	462
80-84	454	182	272
> 85	414	133	281

Activitat
21

* Elabora les piràmides demogràfiques de Petrer dels anys 1986 i 2001 a partir dels documents 40 i 41.

* Quin tipus de piràmides són?

* Observes similituds i diferències entre ambdós?

Activitat 22

* A partir dels documents 40 i 41, calcula la sex ratio petrerina dels grups d'edat 0-4, 30-34 i 75-79.

* Quines causes pots argumentar per a explicar el resultat del grup d'edat 75-79 anys?

Un primer acostament a l'estructura demogràfica segons l'edat és la divisió de la població en tres grans grups: població jove (0-14 anys), població adulta (15-64 anys) i població anciana (+ 65 anys). El document 39 fa referència al percentatge de població jove o anciana que trobarem en cadascú dels models representats. En el cas de Petrer, com a ciutat desenrotllada, és important destacar l'índex d'envelliment*, que mesura el percentatge de població anciana respecte al total.

Activitat 23

* A partir dels documents 40 i 41, calcula el percentatge de població jove, adulta i anciana dels anys 1986 i 2001.

* Elabora amb els resultats obtinguts una gràfica de barres.

* Destaca algun aspecte que et resulte cridaner.

Si aquest percentatge supera el 12 % es considera que hi ha un procés d'envelliment demogràfic. Hi ha barris petrerins amb una important població anciana: el barri antic entre la plaça de Baix i el castell té més d'un 21 % de població anciana, per només un 13 % de població jove. Altres barris compten amb escassa població anciana: els nous edificis que rodegen el parc del Campet tenen només el 5 % de població anciana i el 27 % de població jove.

Document 42

El barri antic de Petrer té un índex d'envelliment prou elevat.

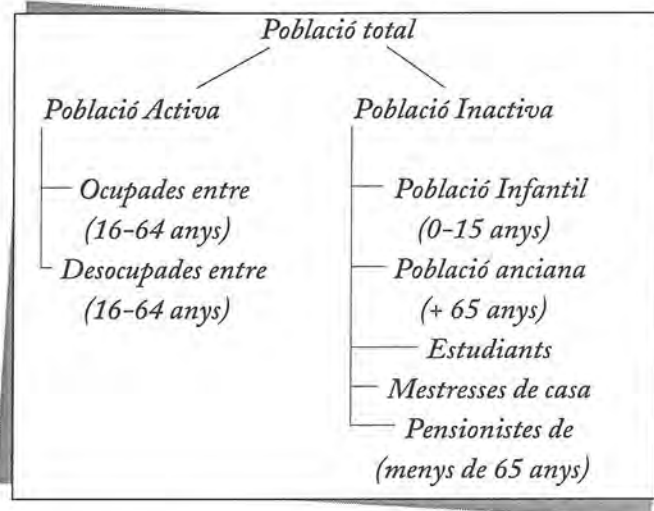

4.2. TRETES DE LA POBLACIÓ ACTIVA I INACTIVA.

Per a tenir una imatge el més completa possible de la població hem d'estudiar també la seua composició econòmica i laboral. Hi s'observen diferències entre els països i regions amb una forta base rural i aquells altres amb important presència industrial i comercial. Petrer és un municipi amb escassa presència de les activitats agrícoles i ramaderes, per la qual cosa els trets de la població activa i inactiva són els característics de les àrees industrialitzades.

Document 43

Classificació de la població segons l'estructura econòmica i laboral.

Des del punt de vista econòmic, la població activa d'una societat es defineix com aquella que està ocupada en una activitat remunerada amb la que és capaç de mantenir-se, o demana una ocupació remunerada. Estadísticament es considera a la població entre 16 i 64 anys com potencialment activa. D'ella, una part important és població inactiva (estudiants i mestresses de casa), a més de la població infantil i anciana. Per a conèixer l'índex de població activa podem aplicar la següent fórmula:

$$\text{Taxa d'activ.} = \frac{\text{Nombre de població act.} \times 100}{\text{Nombre de població total}}$$

Activitat 24

Classifica en població activa o inactiva a les persones que es troben en les següents situacions laborals:

* Periodista	* Sabater
* Pescador	* Tu, ara mateix
* Mestressa de casa	* Nounat
* Obrer aturat	* Estudiant universitària
* Mestre	* Incapacitat laboral
* Viuda de 70 anys	* Pastor
* Aparadora	* Netejadora
* Taxista	* Sesigrafista

Sabies Que...

* El sector primari està format per les activitats vinculades a la natura (agricultura, ramaderia, activitats forestals o mineres i pesca) i als inicis d'aquest mil·lenni, a Petrer menys de l'1 % de la població activa s'adscriu a aquest sector?

* El sector secundari acull les activitats que utilitzen i transformen els materials obtinguts de la natura, formant les diferents indústries i construccions, que a Petrer suposa més del 40 % de la població activa?

* El sector terciari agrupa a diverses activitats de servei, comerç, transport, administració que no elaboren ni transformen mercaderies i a Petrer suposa més del 50 % de la població activa?

Gradualment s'han incorporat les dones al món laboral, per la qual cosa les persones dedicades exclusivament a la feina domèstica ha

disminuït. Així, per exemple, l'any 1982 tan sols el 27 % de totes les dones adultes espanyoles s'havien incorporat a la població activa (aqueix any els homes arribaven al 71%) i l'any 2000 ja suposaven el 40 % (pel 64 % els homes). Cal tenir present que encara que és important el canvi social registrat a les ciutats industrialitzades, com Petrer, encara queda un nombrós contingent de dones que compleixen exclusivament amb el rol de mestresses de casa, sobretot en els grups d'edat més avançats, ja que les dones joves s'incorporen majoritàriament al món laboral.

Entre la població inactiva cal destacar altres dos grups: la població anciana i estudiant. L'augment de l'esperança de vida al naixement i una taxa de natalitat baixa han fet que cada vegada existeixen més persones que viuen més enllà dels 65 anys, principalment entre les dones. Les xifres d'estudiants augmenten, perquè a banda de l'obligatorietat de l'educació secundària fins a complir els 16

Document 44

Alumnat matriculat als I.E.S. de Petrer el curs 2001-2002

	Total		Secundària 2º Cicle		Batxillerat i COU	
	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes
Poeta Paco Molla	428	346	252	251	176	95
Azorín	497	381	182	222	315	159

*No és compta l'alumnat del primer cicle de secundària de l'IES Azorín (56 dones i 56 homes) ni l'alumnat del cicle formatiu superior d'informàtica de l'IES Poeta Paco Molla (13 dones i 43 homes).

anys, un percentatge destacat segueix els seus estudis en batxillerat, mòduls, cicles formatius i universitat. Però el més destacable és el grup de dones estudiants que supera al homes, cosa que no va ocórrer mai. Per tant, podem concloure que hi ha més ancianes, més estudiants i menys mestresses de casa.

Document 45

Població i treball.

		<i>País Valencià*</i>	<i>Petrer**</i>
<i>Població</i>	<i>Total</i>	4.120.729	30.587
<i>total</i>	<i>Dones</i>	2.101.478	15.301
	<i>Homes</i>	2.019.251	15.286
<i>Població</i>	<i>Total</i>	1.749.000	13.455
<i>activa</i>	<i>Dones</i>	710.200	5.303
	<i>Homes</i>	1.038.800	8.152
<i>Població</i>	<i>Total</i>	202.500	1.341
<i>desocupada</i>	<i>Dones</i>	123.100	747
	<i>Homes</i>	79.400	594

*Any 2000 **Any 2001. Font: IVE i SERVEF.

* A partir de les dades del document 45, calcula les taxes d'activitat valenciana i de Petrer (totals, femenina i masculina).

* Fes els mateixos càlculs per a conèixer les taxes de desocupació.

* Valora i comenta els resultats.

Un greu problema que afecta a la població activa és la desocupació* i la subocupació*. La part de la població activa que busca i demanda un treball remunerat se li denomina població desocupada o aturada, que pot estar inscrita o no en les oficines d'ocupació. La taxa de desocupació o atur es calcula de la següent forma:

$$\text{Taxa de desoc.} = \frac{\text{Nombre de població act.} \times 100}{\text{Nombre de població desoc.}}$$

El mes de gener del 2002 a l'oficina de col·locacions de Petrer hi havia registrades 1.341 persones com a aturades. D'aquestes, el 10 % tenien menys de 25 anys i el 53 % entre 25 i 44 anys. El sector econòmic que provoca més desocupació és la indústria, puix el 68 % dels inscrits que demanen un lloc de treball provenen de les fàbriques. Per últim, cal destacar que el 46 % dels aturats no en tenen estudis o únicament primaris sense títol; el 42 % cursaren EGB; el 9 % batxillerat o formació professional; i el 3 % estudis universitaris.

Document 46

La treballadora europea guanya un terç menys que el seu homòleg masculí.

Document 47

Notícia sobre l'atur a Petrer.

OCTUBRE HA SIGUT EL MES QUE MÉS DESOCUPACIÓ HA REGISTRAT A PETRER DURANT L'ANY

L'índex de desocupació en la nostra població des de gener de 2001 fins al passat mes de novembre ha sofert alts i baixos. Les xifres de desocupació es van situar a principis d'any entorn dels 965 desocupats, quantitat que va baixar sensiblement en els mesos de febrer i març arribant als 830 desocupats però que, de nou, a partir d'abril, els números tornen a pujar progressivament, i això

produeix com a resultat que entre els mesos d'octubre i de novembre s'aconsegueix la xifra més alta, entorn de les 1.117 persones sense ocupació. Centrant-nos en les dades més recents i per sectors, en la indústria hi ha al voltant de 759 desocupats; en serveis, 274; sense ocupació anterior, 59 persones; en el sector de la construcció, 36; i en agricultura, tan sols 3 desocupats.

Font: *El Carrer*, núm. 424, desembre del 2001.

4.3.

NUPCIALITAT?

NOUS MODELS PARENTALS.

La ciutat de Petrer està en transformació. L'estructura demogràfica segons els tipus de famílies reflecteix els canvis socials. No poseïm dades estadístiques exhaustives per a conèixer detalladament aquests canvis, encara que sí que puguem enumerar-los.

En aquest apartat comprovem que les estadístiques demogràfiques no reflecteixen la realitat, únicament una part d'ella. Així, per exemple, el document 48 arreplega els casaments celebrats a

Document 48

Casaments inscrits al Registre Civil de Petrer

Any	Casaments civils			Casaments canònics	Total casaments inscrits
	Jutjat	Ajuntament i castell	Total		
1990	40	2	42	98	140
1991	28	1	29	92	121
1992	25	5	30	107	137
1993	35	13	48	78	126
1994	27	22	49	106	155
1995	22	30	52	117	169
1996	14	29	43	89	132
1997	4	38	42	93	135
1998	12	41	53	120	173
1999	4	34	38	133	171
2000	7	49	56	91	147
2001	8	45	53	107	160

Font: *Registre Civil de Petrer*.

Sabies Que...

* Hi ha un Registre d'Unions de Fet aprovat pel govern valencià segons ordre publicada el 15 de febrer de 1995?

* Al nostre poble de Petrer el ple de l'ajuntament del 26 d'abril de 1994 aprovà la creació d'un registre municipal d'unions civils, però que fins el 23 de desembre de 1998 no es posà en marxa per la falta d'unes normes d'organització i funcionament?

* Al registre municipal de Petrer d'unions civils s'han inscrit fins ara 10 parelles: 1 l'any 1998, 3 el 1999, 2 el 2000, 4 el 2001 i 2 el 2002?

* No tots els fills són matrimonials, doncs el 1998 dels 13.135 naixements de les comarques alacantines, 1.989 (15'1%) són de mares no casades y dels 332 naixements inscrits al Registre Civil de Petrer l'any 2001, 39 (11'8%) són no matrimonials?

Petrer al llarg de l'última dècada, diferenciant entre els civils i canònics, però no menciona els nous models de relacions parentals: cohabitació o parelles de fet, llars monoparentals (maternitat en solitari, mares i pares separats i divorciats), parelles homosexuals, joves emancipats, viudes o viudos que viuen tot sols... Sabem que en època dels nostres avis era obligatori el casa-

ment per l'església catòlica, per la qual cosa altres tipus de models familiars eren escassos i reprimits. Amb l'arribada del nou període democràtic es recupera la tradició republicana, perquè augmenten els matrimonis civils o s'aprova la llei del divorci.

Document 49

Nous models de relacions parentals.

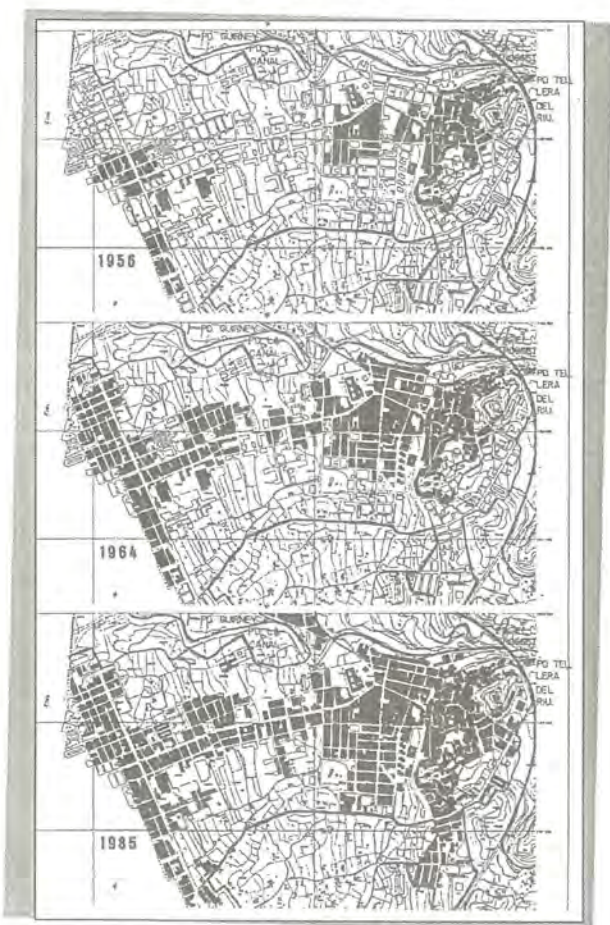
V. LA CIUTAT, ELS BARRIS I ELS HABITANTS

Per acabar el quadern didàctic volem dedicar unes reflexions i anàlisis a la distribució de les veïnes i veïns de Petrer per la ciutat habitada, ja que fins ara sempre hem parlat de tot el conjunt demogràfic. La ciutat no és homogènia. Com qual-sevol nucli urbà, la xarxa urbana permet observar el creixement al llarg de les etapes històriques.

Document 50

Procés d'urbanització de Petrer.

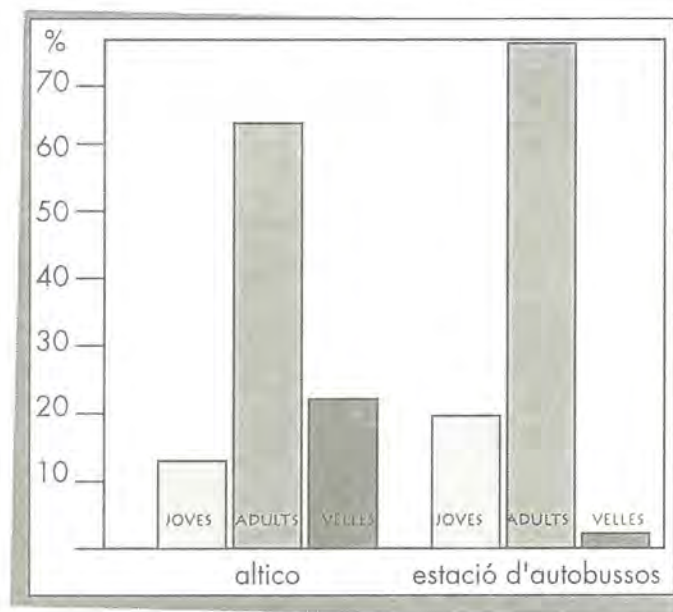

Font: G. Ponce i altres, p. 33.

Document 51

Gràfiques de barres segons grups d'edat de dos barris petrerins.

- a. Les ermites i l'Altico (districte 1, secció 2)
- b. Estació d'autobusos i carrer Óscar Esplà (districte 4, secció 7).

Així, el barri històric de Petrer, amb una topografia de vessant muntanyenca, manté una estructura orgànica i asimètrica. Aquest espai era ocupat pels 3.992 habitants de l'any 1910. L'eixample de la vila als inicis del segle XX es fa cap a la Foia (sud) i cap a les hortes (oest). Aquest creixement, visible actualment al plànol urbà i als edificis, ens parla d'una diferència social: per la Foia i l'Altico foren construïdes habitatges humils de planta baixa i corral, i per baix del Derrocat cases més grans dels comerciants,

terratinents i primers fabricants amb elements decoratius historicistes i modernistes. El creixement de la ciutat continuà ocupant espais de regadiu amb la construcció de cases per al nous habitants. La novetat més important fou la constitució del barri de la Frontera als límits administratius de Petrer i Elda als anys 50. D'aleshores ençà, la ciutat de Petrer a crescut simultàniament en dues direccions fins constituir un nucli totalment urbà, unit amb els carrers de la veïna Elda.

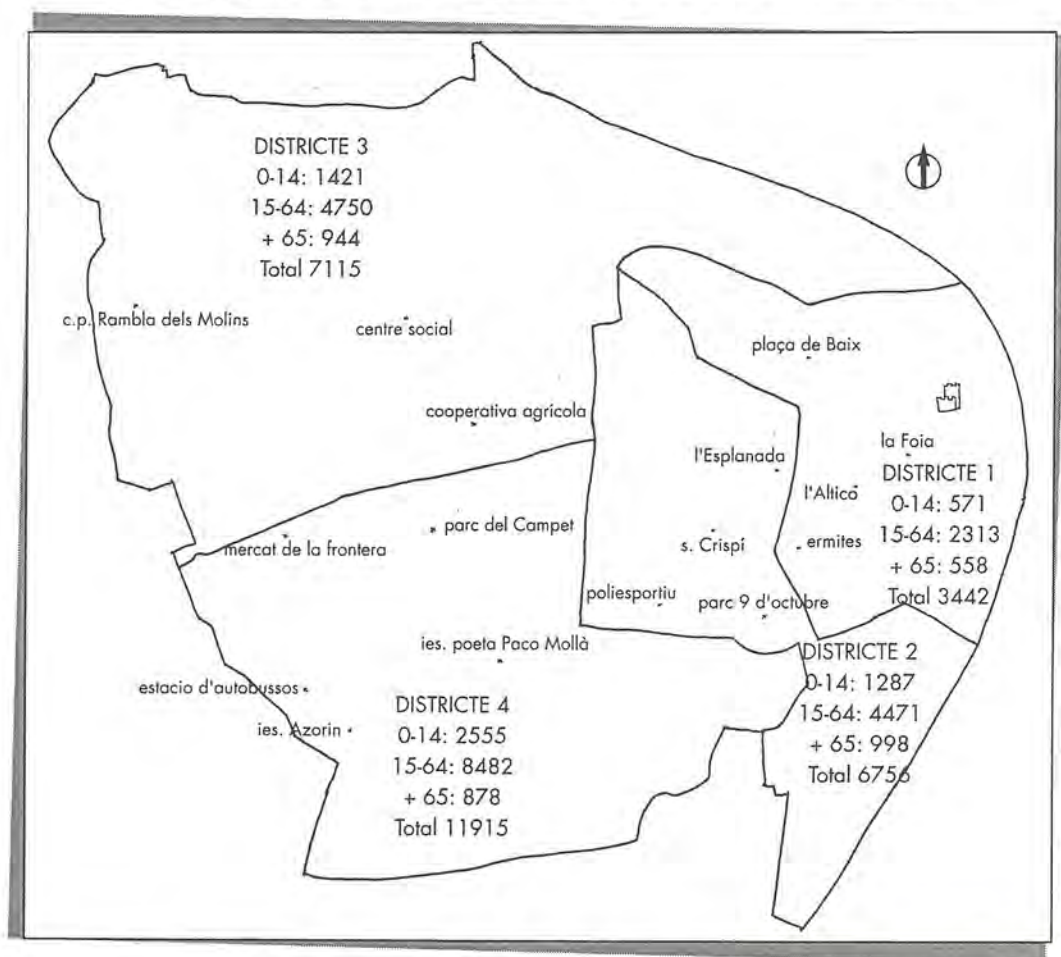
Activitat 26

* A partir del document 52 calcula el percentatge de població jove, adulta i anciana de cadascun dels districtes.

* En què districte l'índex d'envelliment* és major? On hi ha més població jove? Comenta la resposta.

Document 52

Població jove, adulta i vella dels quatre districtes de Petrer (en habitants).

Anuari. Llibre que es publica anualment i que conté en cada volum notícies, informacions, comentaris i estadístiques pròpies de les àrees i especialitats de la institució que l'edita, amb la finalitat de posar en coneixement dels lectors les novetats d'aquella.

Cens. Document elaborat pels estats amb característiques demogràfiques de les persones (naixement, treball, estudis...). Actualment es confecciona cada deu anys: 1981, 1991, 2001.

Conurbació. Àrea urbana contínua formada pel creixement paral·lel de dues o més ciutats fins la unió de les seues trames urbanes -carrers. Cadascuna de les ciutats de la conurbació manté la seua administració municipal.

Creixement natural-vegetatiu. Dinàmica demogràfica d'una població que s'obté a partir de la diferència entre naixements i defuncions. Normalment el creixement natural-vegetatiu és positiu, però actualment podem trobar ciutats o comarques amb un creixement zero o regressió vegetativa perquè les defuncions superen els naixements.

Creixement zero. Dinàmica demogràfica d'una població on les defuncions són iguals als naixements, perquè la taxa de natalitat és molt baixa o perquè l'índex d'envelliment és elevat.

Desocupació. Estat de qui no té feina ni treball, encara que demana un treball remunerat. També es diu atur.

Educació sexual. Activitats i coneixements desenvolupats per a fomentar el desplegament d'unes facultats i actituds al voltant de la sexualitat en els seus diferents aspectes i edats.

Èxode rural. Emigració en massa des de les àrees i comarques de predomini agrari cap a les ciutats i contrades en procés d'industrialització. Aquest èxode rural provoca una crisi demogràfica, baixada de la població i un accelerat augment de l'índex d'envelliment.

Immigració. Procés d'arribada a un país o comarca de grups nombrosos de persones d'un altre país o comarca.

Índex d'envelliment. Forma relativa de mesurar la importància de la població anciana (major de 65 anys). Quan l'índex d'envelliment és superior al 12 % de tota la població d'un lloc, existeix un predomini de les persones grans.

Migració. Moviment en massa de població. Anar d'un lloc a un altre, per la qual cosa la migració consta d'emigració (acció d'eixir d'un poble) i immigració (arribada a una nova ciutat).

Migració interna. Moviment demogràfic que es dona dins d'uns límits concrets: una matei-

xa àrea urbana, una comarca o un país.

Migració pendular. Moviment de persones que van d'un lloc a un altre i després tornen. Per exemple, es parla de moviment pendular diari referit als trasllats per anar i tornar del treball, de les escoles i instituts...

Mortalitat infantil. Mortalitat que afecta únicament a la població infantil que naix i mor abans de complir un any o sis anys.

Població rural. Nuclis de residència i persones que viuen d l'agricultura, ramaderia o activitats forestals i viuen en caserius o pobles.

Recompte. Llistat de persones elaborat amb una finalitat fiscal, militar o eclesiàstica.

Relació. Manifest nominal dels veïns d'un lloc.

Saldo migratori. Diferència donada en una ciutat concreta entre la immigració i l'emigració. Pot ser positiu (quan predomina la immigració) o negatiu (quan predomina l'emigració).

Societats preindustrials. Són aquelles anteriors a les revolucions industrial i liberal. Per exemple, la comunitat rural de Petrer de l'antic règim –segles XVI, XVII i XVIII- es una societat preindustrial.

Subocupació. Estat i situació de qui treballa a temps parcial i/o en condicions d'inseguretat perquè no en té contracte ni drets laborals i socials.

Taxa de mortalitat. Nombre de defuncions per mil habitants al llarg d'un any natural.

Taxa de natalitat. Nombre de naixements per mil habitants al llarg d'un any.

* BERNABÉ MAESTRE, J.M.: *"Petrer, geografía de un pueblo hace 250 años"*, Festa 85, s/p. Petrer, 1985.

* BERNAT i MARTÍ, J.S. – BADENES MARTÍN, M.A.: *Crecimiento de la población valenciana. Análisis y presentación de los censos demográficos (1609-1857)*. València, 1994.

* DDAA: *Guía económica de Petrer, 2000*. Petrer, 2000.

* HIDALGO LÓPEZ, M.: *El inicio de la sociedad contemporánea en Petrer*. Petrer, 1998.

* PÉREZ MEDINA, T.V.: *La tierra y la comunidad rural de Petrer en el siglo XVII*. Petrer, 1995.

* PÉREZ MEDINA, T.V.: *La vila de Petrer a l'antic règim*. Petrer, 2000.

* PONCE HERRERO, G. i altres: *Análisis urbano de Petrer. Estructura urbana y ciudad percibida*. Petrer, 1994.

* PUCHE HUESCA, F. – BOTELLA VARÓ, J.: *"La población de Petrer y Elda"*. Bitrir, vol. I, ps. 93-107. Petrer, 1990.

* RICO NAVARRO, M.C.: *"La población de Petrer hace 200 años: el censo de Floridablanca"*, Festa 86, s/p. Petrer, 1986.

* RICO NAVARRO, M.C.: *Las calles de Petrer*. Petrer, 2002.

* VALERO ESCANDELL, J.R.: *La inmigración extranjera en Alicante*. Alacant, 1992.

* VALERO ESCANDELL, J.R. – SALINAS SALINAS, C.: *"Pinoseros en Elda. Una migración comarcal intensa en el periodo de la I Dictadura y la II República"*, Revista del Vinalopó, 4 (2001), ps. 151-168. Petrer, 2001.

QUADERNS DIDÀCTICS

Nº 7

CEL

Centre d'Estudis Locals del Vinalopó

Ajuntament de Petrer
Regidoria de Cultura